47ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2544 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 1912 ՅՈՒՆԻՍ 7-20

JOURNAL ARMÉNIEN
MANZOUMÉ-I EFKIAR
54 Grand' Rue de ... Porte 54
Constantinople

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ ԿՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ՊԱՊԸ ԱԼԻ ՃԱՏՏԷՍԻ, ԹԻՒ 54
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂՂՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ԵՏ ՉԵՆ ՏՐՈՒԻՐ

Մանզումէի Էֆքեար

ԱԶԱՏԱԿԱՆ ԱՆԿԱԽ ՕՐԳԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

منظومهٔ افکار ارمنیجه یومی غزته
صاحب امتیاز اوحانس فرید
ادارهخانه‌سی باب عالی جاده‌سنده نومرو ٥٤

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԽԻԿ	ՏՐԿՆ.	ՎԵՑՄՍ.	ՆՌՄՍԹ.
Պոլսոյ համար	80 Ղչ.	45	25 Ղչ.
Գաւառներու համար	80 »	45	25 »
Արտասահմանի »	25 Ֆր.	14	8 Ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 ղրշ. . Մէկէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ — ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ, ԲԱՑԻ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻԷՆ — 10 ՓԱՐԱ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԿԱՄԱՀԱՃՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԴԷՄ

Պոլսոյ վերաքննիչ Ատեանին Ընդհ. Դատախազը առջի օր Դատական Նախարարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրեց Ոստիկանութեան մէկ կամահաճութեան վըրայ.— Կարգ մը անձեր, կ'ըսէր ընդհանուր դատախազը, Ոստիկանութեան կողմէ հեռաւոր վայրեր կ'աքսորուին իբրև դատարկապորտ և անդորրութիւնը վրդովելու հաւանականութիւնը ունեցող, սակայն ատոնցմէ ոմանց ընտանիքները դիմում կ'ընեն և վաւերական թուղթերով կը հաստատեն թէ իբրև անգործ ու դատարկապորտ ամբաստանուածները գործի տէր են և առևտուրով կը զբաղին։ Հետեւաբար, այդ կարգի անձերը, անդորրութիւնը խանգարելու հաւանականութեամբ աքսորուելէ առաջ; պէտք է դատարանի յանձնուին, և անոնց մասին տրուելիք վճռին համաձայն միայն պէտք է ըլլայ հարկ եղած կարգադրութիւնը։

Անհասարակ ճշմարտապէս սահմանադրական պահանջում մը, որուն համար վերաքննիչ Ատեանի ընդհ. դատախազը ո'րչափ շնորհաւորենք, քիչ է։ Այս ոգին ունեցող պաշտօնեաներով միայն կարելի պիտի ըլլայ Սահմանադրութիւնը ամրապնդել մեր երկրին մէջ, և իրօք բարեւոր օրէնք մը դարձնել. այլապէս պիտի միայն սոսկ բառ մը, աւելի ըլլալով, տեսակ մը եղերական հեգնութիւն պիտի դառնայ, հակասահմանադրական ու բռնակալ աւանդութիւններով տոգորուած կարգերու և պաշտօնատարներու գլխուն առնելով ճիչդ ու ճիչդ այն գաւեշտական պաշտօնութիւնը, որ ազատութեան երկրորդ ժապաւէնին բախտը եղաւ յուլիսեան անդրանիկ օրերուն, երբ Համիտ զայն իր լամբակին անցուց։

***

Երէկուան Թուրքիոյ մեզ վարժեցուցած էր իրարու համանիշ նկատելու «ոստիկանութիւն» և «կամահաճութիւն» բառերը։ Հաստատութիւն մը որ ամէնէն աւելի պէտք էր հսկէր օրէնքին անխախտ պահպանման, որ ամէնէն օրինապահը պէտք էր ըլլար' իր օրինակով մանաւանդ Օրէնքին յարգանքը պարտադրելու համար երկրին, ամէնէն անօրէնն էր, ամէնէն կամահաճը, ու նաև ամէնէն բռնակալը։ Որովհետեւ բռնակալութիւնը ինքնին ուրիշ բան չէ, այլ միայն օրէնքի բացակայութիւն, փտարում։

Եւ պետական բռնակալութիւնը, որ նոյնպէս օրէնքներու ոտնահարումէն առաջ կուգար, այնքան չէր ճնշեր ժողովուրդին վրայ, որքան ոստիկանական բռնակալութիւնը։ Այս վերջինը շատ մօտաւոր շփման մէջ էր ժողովուրդին հետ, անոր հետ կողք կողքի կ'ընթանար, ամէնէն մութ անկիւններուն մէջ խկ իր աչքը միշտ տեսլական էր անոր վրայէն։ Հոն ուր չէր կրնար հասնիլ, իր լրտեսներ կ'ոյին. տան մէջ, աղօթատեղիին մէջ, մինչեւ լեռներու բարձունքը, ամէն տեղ ներկայ էր ան։ Այդ իրօք աչալուրջ ու համապարփակ հսկողութիւնը որքա'ն մեծ բարիք մը կրնար դառնալ երկրին համար, եթէ երբեք ոստիկանութիւնը իր բուն կոչումին, օրէնքին պահպանութեան, բռնութեան և անիրաւութեանց բարձման, մէկ խօսքով' ժողովուրդին հանգստութեան և անդորրութեան նուիրուած ըլլար։ Սակայն փոխանակ բարիքի' չարիք, և ի'նչ ահաւոր ալ չարիք, միայն ծնաւ այդ աչալրջութիւնէն, որովհետև հոն ուր ոստիկանութիւնը կը յայտնուէր, աւելի օրէնքը փեթատելու, անդորրութիւնը խանգարելու, յափշտակելու, բռնանալու համար էր, քան իրապէս իր ճշմարիտ կոչումին ծառայելու։

Զղջումնուինք որ ոստիկանութեան այս կամահաճութենէն ծնած չարիքը այնքան ահաւոր եղաւ երէկուան Թուրքիոյ մէջ։ Պետութեան մէջ' պետութիւն մըն էր անիկա։ Կա՞ր օրէնք' երկրին մէջ. ո՞վ կրնայ ճիշդ պատասխան մը տալ ասոր։ Բայց գոնէ ոստիկանութեան համար օրէնք չկար։ Ամէն մէկ ոստիկան, իր շրջանակին մէջ, չենք ըսեր թագաւոր մըն էր, նոյն իսկ թագաւորէ ալ աւելի բան մը' բռնակալ մը։ Ասոր համար է որ յոռեգոյն սրիկաներու աչքին անիկա մնաց խոտլ պաշտօնը, որուն հոգւով տենչացին մինչ' իրենց արիւնի ու թալանի ծարաւը յագեցնելու համար։

***

Սահմանադրական վարչութիւնը բնական է իրեն առաջին պարտք պիտի նկատէր ոստիկանութեան բարեկարգումը։ Երկրին բարեկարգութեան հիմն է ատիկա, և առանց անոր ոչինչ կարելի էր չընել այն յոռի կարգերէն զորս տապալել կը յաւակնէր Նոր Ռէժիմը։ Եւ իրօք, մանաւանդ առաջին օրերուն, մեծ ջանք նուիրուեցաւ այդ գործին։ Ոստիկանը' բռնակալութեան շրջանին' ամէնէն ատելի արարածն էր ժողովուրդին համար, և իրաւամբ։ Սակայն եկաւ ատեն մը ուր ժողովուրդը սկսաւ սիրել զայն։ Ձեռք առնուած միջոցները' քայլ առ քայլ ոստիկանութիւնը կը մօտեցնէին իր ճշմարիտ կոչումին։ Ժողովուրդին թշնամին էր երէկ, և տակաւ զայն ժողովուրդին բարեկամը կը դարձնէին։ Հերու' պաշտպանելիք մըն էր, բայց ահա պաշտպանի մը կը վերածուէր։

Չենք ըսեր թէ այդ ոգին չկայ այսօր, բայց վերջապէս Արեւելքցի ենք, երբ երկու ժամ քալենք, անպատճառ պէտք է որ չորս ժամ ալ կանգ առնենք ու հանգստանանք։ — Եավա'շ, եավա'շ... Տէրը ողորմած է, ետքէն նորէն կը քալենք։ Այս հոգին սրբագրելու անկարող ըլլալնուս համար է որ կարելի չըլլար ո' և է բարի գործ իր վախճանին հասցնել։ Կը սկսինք թափով, խանդավառութեամբ, նոյն իսկ ծայրայեղ եռանդով ու ոգեւորութեամբ, սակայն կը կասինք շուտով, յետոյ նորէն վերսկսելու առաջադրութեամբ։ Եւ յաճախ մեր բովանդակ աշխատութիւնն ու տուայտանքը վրայ գացած կ'ըլլայ, երբ իրօք կը վերսկըսինք։

Ոստիկանութեան բարեկարգութեան առաջին բարի լուրերուն ալ' շատ չանցած ստիպուեցանք արտաքսել, — տակաւ առ տակաւ անոր մէջ կը սկսին տեղաւորուիլ։ Իրերը նորէն իրենց գլխուն ձգուած ըլլալով, կամահաճութեանց շրջանը կը սպառնար վերսկսիլ։ Պոլսոյ Վերաքննիչ Ատեանի ընդհանուր դատախազին մատնանշած իրողութիւնն ալ ատոր արգասիքն է պարզապէս։

***

Սահմանադրութեամբ կառավարուելու յաւակնող երկրի մը մէջ' գերագոյն ոյժը Օրէնքն է. բոլոր միւս զօրութիւնները անոր ստորադասներն են և պէտք է անոր սպասարկեն, անոր միահեծան տիրապետութիւնը ծաւալելու և ամրապնդելու աշխատին։ Ոստիկանութիւնը ոչ միայն բացառութիւն մը չէ այս տեսակէտով, այլ ինք մանաւանդ ամէնէն աւելի պարտական է Օրէնքին ենթակայ մնալու և անոր համեմատ առնելու իր իւրաքանչիւր քայլը։

Ոչ ոք պիտի մեղադրէր անշուշտ ոստիկանութիւնը' անդորրութիւնը վրդովող մարդիկը հեռացնել, չէզոքացնել ուզելուն համար։ Բայց ատոր մէջ վերջին խօսքը իրը չէ։ Եթէ ատանկ եղած ըլլար' պէտք էինք ջնջել օրէնքը, գոցել դատարանները և դատաւորներն ալ վերցնել բոլորովին։

Ոստիկանութիւնը արդէն սոսկ արտաքին երևոյթներէն ազդուող տարր մըն է. իրերն ու մարդիկը կը դատէ ա'յնպէս, ինչպէս կ'երևան. պէտք չի զգար անոնց ներքին խորհուրդը փնտռելու, խղճին պատուարները անցնելով թափանցելու մարդկային հոգւոյն խորը, չքմեղացուցիչ, կամ նոյն իսկ ծանրացուցիչ փաստեր գտնելու մտահոգութեամբ։ Տարբեր կերպով արդարութիւն չըլլար, և դատաւորը, խղճի մտանքը, անհրաժեշտ է' արդարութեան այս պահանջը իրականացնելու համար։ Եւ դեռ պատիժ ունենալու, չափն ու աստիճանը կա'յ' որ մի միայն օրէնքով և դարձեալ դատաւորին, օրէնքի մտադրութեան միջոցաւ կրնայ վճռուիլ։ Եւ դեռ մեղադրուողին ինքնապաշտպանութեան իրաւունքը կայ, որ հիմն իսկ է ամէն արդարութեան, և որ նորէն դատարանին մէջ, ի հարկին փաստաբանի աջակցութեամբ, ու դատաւորին առջեւ պէտք է կատարուի։ Այս ամէնը ջնջել' կը նշանակէ Արդարութիւնը ջնջել։

Օր առաջ պէտք է սրբել այդ կարգի ամէն կամահաճութիւն, նոյն իսկ ամէնէն աննշանները։ Որովհետեւ մեր մէջ ամէն բան շուտով «խուլ» կը դառնայ, և անգամ մը որ «խուլ» դարձաւ, այնպէս ալ կը մնայ, չենք ըսեր երկրորդ բնութիւն մը կ'ըլլայ, որմէ այլեւս չենք ուզեր, չենք ալ կրնար հրաժարիլ՝ ճիշդ ինչպէս կրիան իր պատեանէն։

ԱՐԱՄ ԱՆՏՕՆԵԱՆ

ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ՇԱԲԱԹ
ԿԸ ՍԿՍԻՆՔ ՀՐԱՏԱՐԱԿԵԼ
ՆՈՐ ՇԱՐՔ ՄԸ
ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆԻ
ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ
ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ
ԷՋԵՐԻՆ

ՄԵԾՆ ՊԵՏՐՈՍ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

ԲԱՂԴԱՏԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅ—ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆՑ

Ա.

ԺԷ դարու կիսուն է որ Հայերը երեւան եկան Ռուսիոյ մէջ որպէս առեւտրական յարաբերութեանց միջնորդ Մոսկուայի թագաւորութեան և այն ժամանակի Պարսկաստանի միջեւ։ 1660 թուին Մոսկուա գնաց և Ալեքսանդր Միխայլովիչին մի չքեղ գահ ընծայեց հայ հարուստ իր ժամանակին անուանի վաճառական Զաքար Սարաթեանը։ Այդ գահը այժմ էլ կայ, և պահւում է Մոսկուայի զրահանոցի արքունիքում, զարդարուած է խոշոր և թանկագին ադամանդներով, յակինթներով, մարգրիտներով, պերոզակներով և շատ ուրիշ քարերով։

Օտարերկրացի հիւրը նոյն հետայն իր վրայ է դարձնում Ռուսաց արքունիքի ուշադրութիւնը։ Հետաքրքրւում են նրանով, նրա ազգով, ազգի դրութեամբ, արտաքին և ներքին հանգամանքներով, և ի պատասխան այս բոլորի, Զաքարը ասում է.

— Շահը ողորմած է դէպի մեզ. վաճառահանում ենք առանց մաքսի, ազատ. միայն թէ Շահը մուսուլման է, իսկ մենք քրիստոնեայ. այդ պատճառով էլ ուրախ պիտի լինենք Մեծ Քրիստոնեայ Թագաւորին ծառայելով։

Եւ ինքը խոստանում է իր մասին հօրը հետ Ռուսաց շահերը պաշտպանել Պարսից երկրի մէջ, և տարածել այդ գաղափարը իր հայրենակից վաճառականների մէջ։

1667ին, Օրդին Նաշչոկինայի մօտ, Գրիգոր Լուսիկեան և Ստեփան Մովսիսեան Հաճատանցին, որոնք պարագլուխ հանդիսացան «Հայկական Ընկերութեան», համաձայնութիւն կայացրին Մոսկուայի պետութեան հետ, ընդարձակ առեւտրական յարաբերութեան մէջ դնելու Արեւելքը Արեւմուտքի հետ' Ռուսաստանի վրայով։ Այս առեւտրական շարժումը, որ քիչ յետոյ Մեծն Պետրոսի գլխաւոր նպատակներէն մին պիտի լինէր, ինքնաբերաբար կապուեց Հնդկաստանի ու Սպահանի մի խումբ վաճառականների ջանքով։ Բայց ճանապարհների վատութիւնը, աւազակաբարոյ Սեֆեւիների յարձակումները ու յափշտակութիւնները արգելք եղան այդ ձեռնարկի յարատեւութեան, թէպէտ նոյն Լուսիկեանը 1673 ին ձեռամբ Մոսկուա է գնում և երկար խորհրդակցութիւնների մէջ է մտնում թագաւորի, Արմաղան Սերգէյ Մորոզովի հետ, մասնաւոր տեսակցութիւններ ունենալով նրա հետ։

Մեր ցեղը իր պատմական մեծ դերն էր որ կատարում էր այդպէս։ Արդի պատմութիւնը, քննելով Արեւելքը, Ասիոյ պատմական շրջանների սկզբնական շարքին մէջ որոշել է այժմեան սակաւաթիւ հայ ժողովրդին նախկին փառաւոր սկզբնաւորութիւնը, կատարած գործը և համաշխարհային նշանաւոր վաստակը, որ նոյնքան' եթէ ոչ աւելի' կշիռ է ստանում, որքան հաւասարապէս աւելի մեծ ազգերի վաստակը։ Անյիշատակ ժամանակներին երեւան եկած, կազմակերպուած հայ ազգը կատարել է անուրանալի մեծ գործեր, երբ մեծ էր, երբ ուժեղ էր. ու կատարել է նոյնօրինակ գործեր և ա'յն ժամանակներ երբ ցրուած մի հօտ էր, զուրկ հովւից։ Ինչպէս ասում է Պրոֆ. Գրէն, Հայ ազգը, շնորհիւ իր ճկուն, ընդգրկող, հետաքրքիր ընդունակութեանց և աշխարհագրական դիրքի, Փոքր Ասիայի ժողովուրդների մէջ սերմանեց եգիպտական քաղաքակրթութիւնը, «զգեց Ցոնիական Ցանկաստանի վրայ։ Մարաց ժամանակ, երբ նա տիրում էր Վերին Եփրատի և Արաքսի հովիտներին, ձեռնամուխ է լինում կովկասեան քաղաքակրթութեան զարգացման, և ներմուծում է այնտեղ պարսկական և մակեդոնական կրթութիւնը։ Հռոմէական շրջանին, հռոմէական քաղաքակրթութիւնը տարածում է Պարսկաստանի և Կովկասի մէջ, ուր և, Քրիստոնէութիւնը ընդունելուն պէս, տարածում է այդ վարդապետութիւնը, հիմնում է դպրոցներ, որոնց ուսուցիչներ է տալիս, և վերջապէս ստեղծում է կովկասեան ընդարձակ գրականութիւնը։ Իսկ Բիւզանդական կայսրութեան Հայը տուեց իրաւագէտների մեծ թիւ, պետական մեծ պաշտօնեաներ, և մինչեւ անգամ կայսրեր։

Բայց թուլացած, ջախջախուած Թաթար-Սելջուկներից, Հայ ժողովուրդը գործունէութիւնը դարձնում է հիւսիս, իսկ հարաւում հիմնում է Ռուբինեան իշխանութիւնը, որ մեծ ծառայութիւն մատոյց Խաչակրաց արշաւանքներին, սովից, մըտանգից և թշնամու յարձակումներից քանիցս պաշտպանելով խաչակիր զօրքեր և շատ թագաւորներ։

Այս խիզախ մեծ գործերը Հայ ազգը այն ժամանակ կատարեց երբ քաղաքական փոքր ի շատէ ոյժ կամ իրաւունք ունէր։ Բայց ԺԸ դարու ճիշդ սկզբում, հայ ժողովուրդը զուրկ իրաւունքից, զուրկ և անձնական ապահովութիւնից, Արաբների, Սելջուկների և տաճկական յորձանքներից յետոյ, որոնք անընդմիջաբար միմեանց յաջորդեցին, ինկած երկու մահմետական տիրապետութեան տակ, կատարում է իր ջլատ և տկար ուժերով մի աւելի մեծ գործ.— «Մտնում է զուտ քաղաքական յարաբերութիւնների մէջ Ռուսաստանի թագաւորութեան հետ», և այդ յարաբերութեանց համաշխարհային նշանակութիւնը կայանում է նրա մէջ որ «Հայերը միջնորդ են հանդիսանում Կովկասում Ռուսաց քաղաքակրթութիւնը մտցնելու»։

Պարսիկներին և միւսներին գերի դարձած, նրանց ճիրաններում ճմլուող մի բուռը ժողովուրդ, որի երազը մըշտնջենաւոր ապահովութիւն և անսպառ հովանաւորութիւն էր, չէ՞ որ կ'ուզէր ամէն բան, կ'ընդունէր ամէն տեսակի զոհողութիւն, եթէ միայն ուժեղ մինը, հեղինակաւոր մինը հովանաւորելու պատրաստակամութիւն ցոյց տար նրանց, որպէս արեց Ռուսաց պետական այն մեծ և ստեղծագործող մարդը, որին արդարեւ տրուած է «մեծ» անունն տալ.— Պետրոս Մեծը եղաւ այդ մարդը, Հայոց Ազգի ԺԸ. դարու պահապան հրեշտակը։

Պետրոս Մեծի վերաբերմունքը դէպի հայ ժողովուրդը շատ բարեացակամ էր։ Արծուէհայեաց կայսեր ուշադրութիւնը այնքան էր լարուած Արեւելքը ձեռք բերելու և Ռուսաստանը Հնդկաստանի հետ կապելու ծրագիրներով, և հայ ժողովուրդը, որպէս իր առաջադրութիւններին նպաստող ամենաճարող և ընդունակ ազգ, այնքա'ն էլ չլացրել էր իրան, որ մի բոպէ չկարողացաւ խելամուտ լինել թէ ի'նչ էր հայ ժողովրդի «իսկական պահանջը», և ի'նչ են թելադրում իրեն այդ պահանջի գործօն գլխաւորները, կոնդակները և բերանացի դիմումները։

Պետրոս Մեծի Արեւելքին միջամուխ լինելը ոչ մի աշխարհակալական ձգտում կամ նպատակ չունէր, այլ սոսկ Ռուսաստանի առեւտրական դրութիւնը բարգաւաճելու համար էր։ Կայսրը հետաքրքրուեց Արեւելքով այն ժամանակ միայն, երբ հայ դեսպանախմբերը մին միւսի ետեւից ելումուտ էին անում Ռուսաց արքունիքը, և իրենց ինքնօրինութեան ծրագիրների հետ թէ' գրաւոր և թէ բերանացի բացատրութիւններ էին տալիս Արեւելքի վաճառաշահ դրութեան և օգուտների մասին։ Կայսեր մօտ եկողները հայ ժողովրդի հարուստ և ամենամեծ մարդիկն էին։ Մելիքները և կաթողիկոսները թանկագին ընծաներ էին ուղարկում կայսեր, դրամական մեծամեծ խոստումների հետ։ «Ի'մ», գրում էին միաբերան, ազատիր մեզ Պարսիկների ձեռքից, տուր մեզի ազատութիւն, հովանաւոր հանդիսացի'ր մեզ, մենք կը պահենք մեզ համար զօրք, կը հոգանք մեր բոլոր ծախքերը»։ Եւ մինչեւ անգամ խոստանում էին Ռուսաց զօրքերը Հայաստանում պահպանել։ Եթէ այս ծրագիրը գործնականօրէն առաջ տարուէր, թէ' Հայոց ժողովրդի փայփայած յոյսերը որոշ չափով իրագործութեան կը մօտենային, և թէ' Ղարաբաղի Մելիքութիւնը կը յարատեւէր։

Բայց այդ գործունէութեան ուղղութիւնը և բնութիւնը յաճախ փոփոխւում էր։ Հայ ժողովուրդը ուզում էր ազատուիլ պարսկական գերութիւնից և հովանաւորուիլ Քրիստոնեայ տէրութիւնից, իսկ նրա ներկայացուցիչները աւելի առաջ գնացին, նրանք աշխատում էին Պարսկաստանից անկախ, կամ ինչպէս նրանք անուանում էին' ազատ կառավարութիւն ձեռք բերելու։ Եւ զարմանալու չէ, որ այդպէս էլ պէտք է լինէր. նոցա ընկած, բայց դեռ «Մելիքային» փառքի փոյլների տակ, Հայ իշխանները, կամ աւելի ճիշդ' Խամսայի Մելիքները, գաղտնի յարաբերութեան մէջ մտած Էջմիածնի Հայրապետանոցի հետ, գաղտնի գումարումներ էին ունենում Գանձասարի վանքում, ուր և' խորհում, և' վճռում էին ամէն ինչ։ Սոքա' էին հրահանգում դեսպանութիւնները այս ինչ կամ այն ինչ խնդրի մասին խօսելու կայսեր և Եւրոպական պետերի հետ։ Եթէ թերթէք այս Հայ մեծամեծների «առ ոտս» կայսեր գրած կոնդակները ու աղերսագրերը, կարող էք զարմանքով նկատել թէ որքա'ն ազատ են եղել այդ մարդիկը գրագիտութիւնից, և սակայն ի'նչ աստիճանի քաղաքագիտական ընդունակութեամբ պարգեւատրուած։ Այդ Ղարաբաղցերէն գրաբարախառն աշխարհաբար գրութիւնները այնքա'ն անգոյն են, որ ժամանակի ակնոցներին տակից քննելով, շատ անախորժ և մեր անձնասիրութեան դիպչող հետեւանքների կը հանդիպինք։ Գուցէ մասամբ այս, մասամբ էլ ժամանակի սեղմ հանգամանքները, երբ գլուխները կորցրած ամէն մինը մի տեսակ միջոց ունէր իր կենսական կմախքային դրութիւնը պահպանելու, ծնեցին քաղաքային մի այնպիսի բոպէ, որ

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (46)

ԱՐԱՄ ԱՆՏՕՆԵԱՆ

ԴԷՊԻ ԿԱԽԱՂԱՆ

(ՎԷՊ ԱԶԳԱՅԻՆ—ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԺԳ.

ՍԵՐԳԻՍ ՊԷՅ

Ու տեսնելով որ ամիրային շփոթութիւնը անհետանալիք չունի, շարունակեց.

—Յուշատետրը տակաւին առջի իրիկուն սա պզտիկ սեղանին վրայ էր, նոյն այն սրահին մէջ, երբ Կոմսուհին այցելութեան եկաւ... սովորական պաշտօնական էր, եկած էր իբր թէ տեղեկութիւն տալու, բայց ամենեւինպէս իր սովորական փորձը կրկնելու, երկրին ելմտական դրութեան մասին բան իմանալու... միջոց մը պէտք եղաւ որ դուրս ելլեմ, մաքէս չանցաւ յուշատետրս հետ առնելու, սրահ վերադարձիս ալ միտք չըրի զայն փնտռելու... տղէն անմիջական քանի մը միջոց չթողուց, չղաւ կրատեց անվերջ ու պրծաւ գնաց... Նոյն իրիկունը յուշատետրին պէտք չունէի, յաջորդ առտուն միայն հասկցայ եղածը, և փնտռել տուի ամէն կողմ, բայց անօգուտ... կասկածս բնական է Կոմսուհիին գնաց, բայց նորէն ուզեցի բոլորովին ապահով ըլլալ, և չմնաց անկիւն մը ուր չփնտռէի, նոյն իսկ մունետիկներ ալ հանեցի քաղաքին մէջ... երբոր յուսահատեցայ, այն ատեն որոշեցի ամէն գնով Կոմսուհին ձեռք անցընել և պատրաստեցի առեւանգութեան ծրագիր մը, որուն գործադրութիւնը վստահեցայ ինծի շատ հաւատարիմ, մահու չափ հաւատարիմ, ու նոյն ատեն ալ արտակարգ կերպով ճարպիկ երկու մարդոց... անոնք ո'չ միայն յուշատետրը պիտի փնտռէին, այլ նաեւ Կոմսուհին ինծի պիտի բերէին։

Գոզէզ որ սթափած էր և ուշադրութեամբ մտիկ կ'ընէր, հարցուց.

— Բայց յուշատետրը ձեռք անցընելէ վերջ այլեւս Կոմսուհին ի'նչ պիտի ընէիր...

— Վար պիտի դնէի այն սպառնալիքով որ եթէ յուշատետրէն ո' և է գաղտնիք դուրս սպրդած ըլլար' զինքը սպաննել կու տամ...

Ամիրան զարմացաւ մնաց այս յայտնութեան առջեւ։

— Ուրեմն այդքան վախու պատճա՞ռ ունիս յուշատետրին երեւան ելլելէն...

կայ բան մը զոր կը ծածկես իրմէ, պէ'յ, ըսաւ։

Միւսը դառնութեամբ գլուխը թօթուեց։

— Ի'նչ կ'ուզես որ ըսեմ, Արթին, ըսաւ, չեմ կրնար ամէն բան յայտնել քեզի... ո'վ գիտէ, թերեւս վերջէն... բայց առ այժմ չեմ կրնար ոչինչ յայտնել... ըսի արդէն քանիցս թէ յուշատետրին կորուստը մահու և կենաց խնդիր է մեզի համար։

— Լաւ, չեմ պնդեր, շարունակէ։

— Ըսելիք շատ բան չմնաց արդէն... ղրկած մարդոցս վրայ շատ վստահութիւն ունէի, ամէն բանի պատրաստ էին և ամէն բան կրնային ընել... նոյն իսկ, եթէ յուշատետրը ձեռք անցընէին, տունն ալ պիտի վառէին որպէս զի եթէ ո' և է ընդօրինակութիւն կատարուած ըլլար' ու գտած չըլլային, վառէր, փճանար... բայց ահա այն առտու, մինչդեռ անհամբեր իրենց վերադարձին կը սպասէի, դիակնին միայն գտանք... միացածը հանելուկ է ինծի համար, ոչի'նչ, ոչի'նչ գիտեմ աւելի։

— Այդ հանելուկը ե'ս կրնամ լուծել, ըսաւ Գոզէզ... այսինքն, գոնէ քիչ շատ լոյս կրնամ հայթայթել այդ մթութիւնը պարզելու համար։

Այս անգամ' Սերգիս պէյն էր որ անհամբերութեան նշան ցոյց տալ սկսաւ։

—Խօսէ', Արթի'ն, խօսէ', Աստուծոյ սիրոյն, պոռաց։

—Նախ պէտք է գիտնաս թէ հակառակ քու մարդոցդ սպաննուելուն' Կոմսուհին իրօ'ք առեւանգուեցաւ, տունն ալ վառեցաւ...

— Բայց որո՞ւ կողմէ։

—Ատիկա մութ է, սակայն կրնանք հասկնալ, որովհետեւ առեւանգիչները, անոնք գոնէ որոնք Կոմսուհին ցամաք հանեցին, մեր ձեռքն են այս պահուս ու բանտարկուած։

— Ա'ս է ուրեմն որ կը պնդէիր քիչ մը առաջ։

—Այո'։

— Ուրեմն անո'նք են իմ մարդոցս սպաննիչները։

—Ո՞վ կ'ուզես որ ըլլայ... և երեւցածին նայելով' ծովուն վրայ, կամ ուրիշ տեղ մը, վերջապէս քու մարդոցդ կողմէ Կոմսուհիին առեւանգութենէն վերջն է որ երեւան ելած են, ու մարդիկդ սպաննելով Կոմսուհին ձեռք անցուցած... ատիկա ակներեւ է... միւս կողմէ, ես անձնապէս գիտեմ որ իրենք ալ Կոմսուհին առեւանգելու մտքով ճամբայ ելած էին Պոլսէն...

— Վստա՞հ ես։

— Այո', և նոյն ինքն առեւանգիչներուն ընկերներէն մէկն էր որ ատիկա յայտնեց ինծի։

— Բայց ուրիշ ո՞վ շահ կրնայ ունենալ Կոմսուհին առեւանգելուն մէջ։

— Ո՞վ գիտէ, սա ալ կը հասկնանք մօտ ատենէն, թերեւս այս օրուընէ իսկ... սա միայն յայտնեմ որ քեզի դէմ եղած սպանութեան փորձն ու այս առեւանգութիւնը իրարմէ այնքան ալ բաժնուած բաներ չեն... կրնայ ըլլալ նոյն իսկ որ իրարու հետ առնչութիւն ունին։

— Սակայն ի'նչ պատճառ կայ, Արթի'ն, ի'նչ զարմանալի բաներ են անոնք... ես ո'չ այդ սպանութեան փորձին կրցայ մեկնութիւն մը տալ, ոչ ալ այդ առեւանգութեան... ոյժեր կան որոնք մութին մէջ ինծի դէմ կը մաքառին, և կատղեցնող բան է որ ոչ մէկ հնարաւորութիւն կայ այդ ոյժերուն ուրկէ բխիլը հասկնալու։

— Ինչ որ պատճառ մը աւելի պէտք է ըլլայ որ զգոյշ մնաք, և ուրիշը հարուածելու չելլէք երբ դուք իսկ այսքան մօտ էք վտանգին...

Սերգիս պէյ չպատասխանեց Գոզէզի ակնարկութեան։

— Ես պիտի մեկնիմ, ըսաւ ամիրան' պահ մը լուռ մնալէ վերջ, Պէյլէրպէյ' Հալէպթին պիտի այցելեմ... եթէ այն կողմ պիտի երթաս, միասին մեկնինք, նաւակը պատրաստ է։

— Լաւ։

Եւ երկուքը մէկ վար իջնելով նաւակ մտան։

(Շարունակելի)

յակոբեայից յոյսեր փայփայեցին ո՛չ միայն բարօրութիւն, այլ և անկախ մի գրութիւն ստեղծելու:

Թերևս ստեղծուէր այդ, թերևս Դաւիթ Բէկը և իր յաջորդները յաջողէին, բայց մեր կարծիքով՝ այս այն ժամանակ կը լինէր, երբ փոխանակ դանէ դուռ պետական կոչնակները ձայնելու, զարկէին Ղարաբաղի ամէն մի Մելիքի դուռը և նրանց հաշտութեան հրաւիրէին: Եւ կը կատարուէր այդ, որովհետև Պարսից արքունիքը Հայոց քաղաքական շարժումներից չէր կասկածում, և խրախուսում էր Դաւիթ Բէկին, որ ո՛չ թէ ժառանգական իշխան էր, այլ պատահական մի իշխող, և ջանահնար էր լինում յարատևելու:

Փաստերը սորա ապացոյցն են, իսկ քննողչել կարող են այն բարեկամական յարաբերութիւնները որ վաղուց հետէ տիրում էին Պարսից դրան և Հայոց իշխանների արքունիքների միջև: Պարսից և Հայոց յարաբերութեան թուականները աւելի մեծ տոկոս է տալիս բարեկամական արտայայտութիւնների, քան թշնամանքի:

ԱՐՇԱԿ ՐԱՖՖԻ

(Շարունակելի)

ԻՏԱԼԵԻԹՈՒՐՔ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

«ԹԱՆ» ԵՒ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆԸ

Բարիզէն յունիս 18 թուով կը հեռագրեն. — «Թան», խօսելով Ռուսիոյ Հռոմի նոր դեսպան Մ. Քրուբէնսքիին վրայ, կը յիշէ անոր վերջին «Էնթերվիւ»ն Մէսաճէրօի որով կը յայտնուէր թէ ինքը կուսակից չէ որ Ռուսիան ուղղակի գործէ Թուրքիոյ վրայ: «Թան» կ'աւելցնէ թէ Ֆրանսայի մէջ պիտի գնահատուի Մ. Քրուբէնսքիի տրամադրութիւնները որոնք նպաստաւոր են երկու պատերազմիկներու համար պատուաւոր հաշտութեան մը ինպաստ եղած ամէն ձեռնարկի:

ԿՂԶԻՆԵՐԸ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԻԱՑՈՒՄԸ
ԲԱԹՄՕՍԻ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Բարիզէն կը հեռագրուի Յունիս 19 թուով.— Աթէնքէն կը հաղորդեն թէ Սըլիպեղաքոսի 12 կղզիներու ներկայացուցիչները Բաթմոսի մէջ գումարուելով որոշած են դիմել Զօր. Ամէլիօին և խնդրել որ կղզիները միանան Յունաստանի: Այն պարագային երբ այս միացումը անկարելի ըլլայ, անոնք պիտի պահանջեն բացարձակ ինքնօրինութիւն: Եզէացիները արդէն իսկ ինքնավարութեան դրօշ պարզած են: Զօր. Ամէլլօ և Հռոդոսի եպիսկոպոսը այցելութիւններ փոխանակած են: Զօրավարը յայտարարած է անոնց թէ Իտալիա չպիտի թողու որ կղզիները իրենց հին քաղաքական վիճակին դառնան և թէ Հռոդոս կղզին պիտի երաշխաւորէ Սամոսի նման վիճակ մը:

Ի՞ՆՉ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՆ ԿՂԶԻՆԵՐԸ

Բարիզէն հետևեալը կը հեռագրուի 19 Յունիս թուով.—«Էքօ տը Բարի» հետևեալ հեռագիրը ստացած է Հռոմէն.— Կը հաւաստուի թէ Ռուսիոյ նոր դեսպանին Մ. Քրուբէնսքիին ժամանումը մեկնակէտը պիտի ըլլայ նոր և կորովի գործողութեան մը Ռուսիոյ կողմէ, ի նպաստ պատերազմի վերջանալուն, Ֆրանսայի և Անգլիոյ հետ համաձայնելէ վերջ: Չգիտցուիր թէ այս միջամտութիւնը ի՛նչ կերպով տեղի պիտի ունենայ, վեհաժողովի՞ մը միջոցաւ թէ պարզ միջամտութեամբ: Երեսփոխան Մայնենիս կը հաւաստէ թէ Իտալիոյ և տէրութեանց միջև բանակցութիւնք տեղի կ'ունենան Եգէականի կղզիներուն ապագայ ռեժիմին մասին: Մ. Մայնենիս կը կը կարծէ թէ, կղզիները այլ ևս կորսուած են Թուրքիոյ համար: Կըրէտէի և Սամոսի հետ պիտի կազմուի դաշնակցութիւն մը ինքնօրէն կեդրոնական իշխանութեամբ մը՝ որ պիտի բնակի Կըրէտէի մէջ: Այս վերջինը Սուլթանին գերիշխանութեան տակ մնայ կամ ոչ, չպիտի միանայ Յունաստանի: Հակառակ լրագիրներու հերքումին, երեսփոխանը յայտարարած է թէ Իտալիա յետաձգած է Եգէականի իր գործողութիւնները, որպէս զի չկնճռոտի երկու զինակիցներու հետ համաձայնութեան մը գալու մասին փոխանակուած տեսակցութեանց ժամանակամիջոցի կացութիւնը:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԻՏԱԼԱԿԱՆ
ՄԱՐԱՊԵՏԱՆՈՑՆԵՐԸ

Կը հաւաստուի թէ Թուրքիոյ բոլոր մարապետանոցները պիտի փակուին և այդ հաստատութիւնները վարողները ևս պիտի մեկնին օսմ. հողէն:

ՍԹԱՆՔԷՕՅԻ ԵՒ ՍԻՄՊԷՔԻԻ
ԴԱՅՄԱԳԱՄՆԵՐԸ

Իտալացիք ազատ արձակած են Սթանքէօյի գայմագամը, կղզին գրաւելէ անմիջապէս վերջ: Կ'սպասուի նաև որ Սիմպէքիի գայմագամն ալ ազատ արձակուի: Իտալացիք կը կարծեն թէ այս երկու գայմագամները նպաստաւորուեցան որովհետև գրաւման պարագային չէին ընդդիմացած: Եւ արդէն չորս ոստիկան-զինուորներով կարելի չէր դիմադրել անշուշտ:

ԻԶՄԻՐԻ ԻՏԱԼԱՑԻՆԵՐԸ

Յանձնաժողով մը կազմուած էր Իզմիրի իտալական գաղութին մարդահամարը կազմելու համար: Այս յանձնաժողովը իր տեղեկագիրը տուած է կուսակալին, ուրկէ կը տեսնուի որ իտալացիներուն թիւն էր 6000, որուն 500ը մեկնած էին վտարման հրամանէն առաջ, 3000ը վտարուեցան 257ը օսմ. հպատակ եղան, 28ը արգիլուեցան ճամբորդելէ և 1513ն ալ Իզմիր կը գտնուին որովհետև այրիներ, որբեր, քահանաներ, մայրապետներ և գործաւորներ են:

ԻՏԱԼԱՑԻ ԲԺԻՇԿՆԵՐՆ ԱԼ ՊԻՏԻ ՄԵԿՆԻՆ

Մայրաքաղաքս գտնուող բոլոր Իտալացի բժիշկները հրաման ստացած են մինչև վաղը անպայման մեկնելու օսմ. հողէն: Ինչպէս յայտնի է, բժիշկներն ալ բացառութիւն կը կազմէին:

ԻՏԱԼԱՑԻ ԶԻՆՈՒՈՐԻ ՄԸ
ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Հռոդոս գտնուող Իտալացի զինուոր մը, իմանալով իր նշանածին ուրիշի մը հետ ամուսնանալը անձնասպան եղեր է, տարձանակի հարուածով մը:

«ԹԷՔՍԱՍ»Ի ԳՈՐԾԸ

Ամերիկեան դեսպանատան «Թէքսաս»ի խնդրոյն մասին բացած քննութիւնը վերջացած է: Դեսպանատունը այժմ դիմում մը ընելու վրայ է Բ. Դրան մօտ որպէս զի ճանչցնէ «Թէքսաս»ի հրամատարին ամերիկեան հպատակութիւնը և դատել տայ զայն Իզմիրի ամերիկեան հիւպատոսարանին առջև: Անգամ մը որ ձեռք բերուի այս, դեսպանատունը իրեն պիտի վերապահէ գոհացում ուզելու գործը միջադէպին հիման մասին: Կը հաւաստուի նաև թէ Վաշինկթընի օսմ. դեսպան Զիա փաշա հաւաստած է Արտաքին գործոց նախարար Մ. Բնօքսի թէ միջադէպը կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ պիտի կարգադրուի:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԵՐՐԵԱԿ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆՆ ՈՒ ԶԻՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

«Թան»ի Հռոմի մասնաւոր թղթակիցը հետևեալը կը գրէ իր թերթին.—

Թերթերու անգաղտնապահութիւնները և մանաւանդ իտալական Խորհրդարանի նըրանցքներուն մէջ քաղաքական անձնաւորութեանց կողմէ զուրցուած խօսքերը թոյլ կուտան գծելու իտալաթուրք պատերազմին մասին միջազգային դիւանագիտական կացութեան հետևեալ պատկերը.— Հռոմի մէջ, համոզուած է ամէն ոք թէ արդի պատերազմը լուծելու մասին վեհաժողովի մը գումարման գաղափարը առաջին անգամ ներկայացուած է Ֆրանսայի կողմէ որ դեռ կը շարունակէ հարկ եղած դիւանագիտութիւնը, յաջողցնելու համար իր ծրագիրը: Կը յուսացուի որ Ֆրանսան մօտը պատճառները որոնցմով կը փափաքի վերջացած տեսնել պատերազմը խիստ յստակ են: Նախ և առաջ, Ֆրանսա մեծ շահ ունի որ Միջերկրականը վերստանայ իր բնական վիճակը: Ասկէ զատ, անիկա կ'ուզէ ցոյց տալ Իտալիոյ թէ կը փափաքի գործադրել 1902ի Միջերկրական համաձայնութիւնը, վերադարձնելով այսպէս Լատին բարեկամին՝ Ալճէզիրասի մէջ ստացած ծառայութիւնը,— առանց սակայն բռնաարելու չէզոքութեան պատկերը հանդէպ երկու պատերազմիկ ազգերուն:

Ու Ֆրանսա իր այս ծրագիրը կրնայ յաջողցնել միմիայն վեհաժողովով: Յետոյ, Ֆրանսայի տնտեսական կարևոր շահերը Օսմ. պետութեան մէջ կը պահանջեն որ պատերազմը շուտ վերջանայ, և գործերը վերստանան իրենց սովորական ընթացքը: Վերջապէս, Ֆրանսա, իբր միջերկրականական պետութիւն, պարտաւոր է ուզել որ Միջերկրականի հաւասարակշռութիւնը վերջ ի վերջոյ չխանգարի թշնամութեանց երկարաձգումով, տրուած ըլլալով այն ծանր դժուարութիւնները որոնք կ'ընդդիմանան քրիստոնեաներով լեցուն Եգէականի Արշիպեղագոսին «սթաթիւքօ»ին վերադարձին: Եւ — միշտ իտալական քաղաքական շրջանակներու մէջ ըսուածին նայելով— այն պատճառները որոնցմով անգլիական կառավարութիւնը ուժ կուտայ վեհաժողովի մը գաղափարին խիստ տարբեր չեն, որովհետև ան ալ կը հետաքրքրուի Միջերկրականի մէջ անցած դարձածով: Արդ, Ֆրանսա և Անգլիա, իբր հիւսիսային Ափրիկեան պետութիւն, ամէն շահ ունին դադրեցնելու Լիբիոյ մէջ իսլամ շարժումը, այն գրգռութեան պատճառաւ զոր անիկա կրնայ ունենալ անգլիական և Ֆրանսական տիրապետութեան ենթարկուած մոլեռանդ ժողովուրդներուն մէջ:

Գալով Ռուս կառավարութեան, կը հաւաստուի Հռոմի մէջ թէ Իտալիոյ հանդէպ իր բարեկամական ընթացքը և Պալքանեան վտանգները հեռացած տեսնելու իր բուռն փափաքը բաւական են ո՛չ միայն կապելու զայն վերստին վեհաժողովի մը գաղափարին, այլ նաև արգիլելու զայն յարուցանելէ Տարտանէլի փափուկ խնդիրը, ինչ որ կը շնչէ այսպէս վեհաժողովի գումարման ամենալուրջ արգելքներէն մին: Բայց գոնէ հոս հաւաստուածին համաձայն ծրագիրը Պերլինի և Վիեննայի մէջ անհունօրէն նուազ ընդունելութիւն կը գտնէ: Իտալիոյ երկու զինակիցներուն պաղ և վերապահ վերաբերման պատճառները շատ են: Նախ և առաջ Գերմանիա ոչ մէկ փափաք ունի վեհաժողովի մը սեղանին բոլորտիքը գտնուելու, որովհետև իրեն համար շատ դժուարակ պիտի ըլլայ գնահատել իր զինակցին ընթացքը և թողուլ իր բարեկամ Թուրքիան: Ասկէ զատ, անիկա կը յուսայ որ արդի պատերազմը տակաւին իր հասունութեան չէ հասած և կ'ուզէ սպասել որ դէպքերը համոզեն վերջապէս Բ. Դուռը թէ անօգուտ է դիմադրութիւնը:

Երբ այս հոգեբանական վայրկեանը հասնի, Գերմանիա պիտի ուզէ միջամտել երկու երկիրներուն միջև: Բայց որովհետև Թուրքիան տակաւին չէ փոխած իր կարծիքը և միւս կողմէ վեհաժողովը պիտի ընդունի Իտալիոյ տեսակէտը, Գերմանիա չուզեր մեռնալ իրեն յատուկ թըրքօֆիլ քաղաքականութեան, պահպանելով հանդերձ իր եռեակ զինակցական քաղաքականութիւնը: Ասկէ զատ, Հռոմի մէջ կը կարծուի թէ Գերմանիոյ համար ալ հաճելի չէ Իտալաթուրք պատերազմը վերջացած և լուծուած տեսնել մերձական համաձայնութեան մը նախաձեռնութեամբ, այսինքն երկու միջերկրականական պետութեանց ձեռքով դէպ ի որոնց Իտալիա մտնաւոր համաձայնութիւններ ունի, 1902էն կնքուած համաձայնութեանց ձևով: Եւ վերջապէս, գուցէ Պերլինի մէջ կը փափաքուի որ այս դէպքը տեղի ունենայ միմիայն Եռեակ Զինակցութեան վերանորոգման յարմար ատենին: Գալով Աւստրիոյ,— բաց ի Գերմանիոյ հետ իր անձուկ յարաբերութիւններէն — անիկա բացարձակապէս հակառակ է վեհաժողովին որովհետև չփափաքիր որ Իտալիա վերջնականապէս «Լիքիտէ» ընէ Լիբիոյ մէջ իր գերիշխանութեան խնդիրը:

Արդարև, Աւստրիոյ և Իտալիոյ միջև գոյութիւն ունեցող դաշնագիրները, Արևելքի մէջ փոփոխմանց պարագային, կը յիշեն ամէնքն ալ փոխարինութեանց հիման վրայ: Արդ, խիստ կը պաշտպանի Իտալիոյ՝ կատարելապէս կարգադրել այսօր Լիբիոյ այս փափուկ խնդիրը, որպէս զի առիթ կարելի ըլլայ լուծել այն պահուն երբ, անշուշտ մօտաւոր ապագայի մը մէջ, բանակցութիւնք պիտի սկսին նոյնիսկ փոխարինութեանց մասին, մանաւանդ որ իտալական զգացման համաձայն, Լիբիա արդէն իսկ փոխարինութիւնն է կանխապէս միւս պետութեանց տրուածներուն, որոնց կարգին պէտք է թուել Աւստրիան որ Պոսնա Հերսէքին տիրացաւ Պերլինի համաժողովին մէջ, մինչդեռ Իտալիոյ ձեռքերը պարապ մնացին: Հետևաբար, Աւստրիա ամէն շահ ունի որ Լիբիոյ խնդիրը իրաւաբանական տեսակէտով չկարգադրուի այս պահուս, որպէսզի ինք ալ Պալքանեան թերակղզիին մէջ նոր յաջողութիւններ ձեռք բերէ:

Ահա թէ ինչու Իտալիա, տեղեակ ըլլալով իր զինակցին յետին միտքին, երձակեց այն հրովարտակը որ կը հռչակէր իր գերիշխանութիւնը Լիբիոյ վրայ:

Հռոմի մէջ, կը մտածուի որ վեհաժողովին ամենամեծ արգելքները կուգան ճիշդ Իտալիոյ զինակից պետութիւններէն, ինչ որ իտալական հանրային կարծիքին մէջ առաջ կը բերէ կարգ մը մեկնութիւններ զորս կարելի է երևակայել: Բայց կ'ընդունուի միևնոյն ատեն թէ համաժողովը իր մէջ մեծ խոչընդոտ մը կը հանդիպի, այսինքն նոյնիսկ ծեծուելիք խնդրոյն մէջ: Արդարև Իտալիա գերիշխանութեան խնդիր մը հանած է, մինչդեռ Թուրքիա կը շարունակէ բնաւ երբեք վաղ չանցնիլ իր վեհապետական իրաւունքներէն: Մին գոհացնող և միւսին ալ արժանապատուութիւնը փրկող բանաձև մը չէ գտնուած դեռ: Մնաց որ, դեռ ուրիշ դժուարութիւններ ալ կան այն տրամադրութեանց մասին զորս վեհաժողովը պէտք է առնէ հանդէպ Իտալիոյ գրաւած կղզիներուն, որոնց ժողովուրդները կը յայտարարեն արդէն թէ ալ ևս չեն ուզեր վերադառնալ Մահիկին պաշտպանութեան տակ:

Դիւանագիտական այսքան կնճռոտ կացութեան Հռոմի մէջ հանուած եզրակացութիւնը այն է թէ Իտալիա պէտք է շարունակէ պատերազմը և ուրիշ սաստիկ հարուածներ տայ թշնամիին, որպէս զի պարտադրէ զայն զիջողութիւն ընելու:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԵՒՐՈՊԱ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ
Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԷ Մ. ԺՕՐԺ ԿՈԼԻՍ

Պոլսոյ երկու գլխաւոր թուրք թերթերը «Թանին» և Սապահ» առջի օր շահեկան առաջնորդողներ գրած էին, ներքին վերակազմութեան կնճռոտ խնդրոյն և կարելի զինակցութիւններու վրայ: «Թանին» կ'ըսէր.

— Մինչև որ մեր ներքին կացութիւնը չբարելաւենք, մինչև որ չերաշխաւորենք մեր վերածնունդն ու վերակազմութիւնը, մեծ սխալ մը պիտի ըլլայ զինակիցներ փնտռել և հաւատալ թէ պիտի կըրնանք գտնել:

«Սապահ» ալ կը յայտարարէր.

— Մեր ներքին վերակազմութեան զարգացումն է որ վերջ ի վերջոյ պիտի առաջնորդէ մեր արտաքին փրկութիւնը դէպի մեր փափաքած որոշ քաղաքական յանձնառութեանց գետինը:

Եւ «Սթամպուլ» իր երէկուան թիւին մէջ կը գրէ այս առթիւ.

— Այս տողերը արձագանգը չե՞ն միթէ սա խօսքերուն զոր մեծն Ֆուատ փաշա արտասանեց 1867ին.— «Ինչ որ Եւրոպա պարտի խորհուրդ տալ մեզի, յառաջդիմութեան և քաղաքակրթութեան լոյն տեսակէտի մը մասին, ատիկա լրացնելն է ի՛նչ որ սկսած ենք: Ատիկա Արևելեան ճշմարիտ խնդիրն է: Ասկէ դուրս, ոչ մէկ գործնական և արդար լուծում կայ: Մենք պիտի քալենք բարենորոգմանց շաւղին մէջ, բաւ է որ չը ջանան մեզ անդամահատել»: Արդ, այս յիշատակելի խօսքերը զոր կը յիշեն անշուշտ բարենորոգման գործը շարունակող երիտասարդ Թուրքերը, կուգան նաև նիւթ հայթայթել պերճախօս յօդուածի մը զոր կը գտնենք «Օբինիօն»ի յունիս 15ի թուոյն մէջ: Այդ յօդուածը գրուած է մեր ցեղին մեծ տաւանդութեանց—խօսքերու մէջ օրինաւէր և համակրութեան մէջ հաստատամիտ— հաւատարիմ Ֆրանսացիի մը կողմէ: Հարկ չկայ զայն ներկայացնելու օսմանցիներուն: Բաւ է անոր անունը տալ: Անոնք գիտեն թէ երկար ատենէ ի վեր Մ. Ժօռժ Կոլիս իրենց անկեղծ բարեկամներու շարքին մէջ կը գտնուի: Ոչ բնաւ այն բարեկամներուն՝ որոնք շողոմարարներ են պարզապէս այլ այն բարեկամներուն որոնք կ'ուզեն որ արդարութիւնը ճըշմարտութեան հետ միայն քալէ: Մ. Ժօռժ Կոլիս «Արևելքի ճշմարիտ խնդիրը» խորագրով իր յօդուածին մէջ «Թանին»ի ըրածը կ'ընէ, Եւրոպայի դատը տեսնելով Թուրքիոյ առջև, արիաբար պաշտպանելու համար պետութեան ամբողջութիւնը, և դէմ կանգնելու համար Ֆուատ փաշայի պէս ամէն անոնց որոնք կը փորձեն կտոր կտոր ընել այս պետութիւնը: Տասներկու տարիէ ի վեր որ գրիչ կը շարժեմ Արևելքի մէջ, ես ալ երբէք չդադրեցայ միևնոյն գործը հետապնդելէ և միևնոյն պայքարը մղելէ: Եւ ինծի համար սփոփանք մըն է որ գաղափարի և զգացումի համանմանութեան մը մէջ եմ նշանաւոր հայրենակցի մը հետ, հետևելու մէջ ֆրանսական ամենահին աւանդութիւններէն մոյն, որ է՝ հզօր և անկեղծ բարեկամութիւն հանդէպ ազնիւ և քաջարի Թուրքիոյ: Շատ քիչ անգամ կարդացուած է օսմ. պետութեան համար, Մ. Ժօռժ Կոլիսի բեղուն գրչէն մայթքածին չափ պաշտպանողական մը:

—«Այո», կը գոչէ ան, չեմ կրնար չցաւիլ որ պետութեանց ամէնէն դժբաղդին վերանորոգման դժբաղդ ձեռնարկը ընկղմելու վրայ է կուսակցական կռիւներու ջուրերուն և նոր ռէժիմին պետերուն անկարողութեան մէջ: Այո, գիտեմ,—կ'ըսէ— կ'ըսէին արդէն առաջին բարենորոգման ատենէն որ, ինչպէս կը յիշէք, ձախողեցաւ միայն անոր համար որ ժառանգորդ պետութիւնները կատղած էին անոր դէմ: Նկատի առա՞ծ էք լաւ մը ինչ որ կ'անցնի կը դառնայ Թուրքիոյ մէջ: Նկատի առա՞ծ էք այն մեծ դաւադրութիւնը որ կը տիրէ Եւրոպայի մէջ 1908էն ի վեր և որ այն ատենէն կը պատրաստէ այն վեհաժողովը ուր գուցէ պիտի մեկնինք վաղը և ուր պիտի փորձուի անդամահատել Օսմ. պետութիւնը: Դաւադրութիւնը առնեց յեղափոխութիւնը ինչպէս նաև քաղաքակրթութեան գրախաղը որ կը բացուէր Մահիկին լոյսին տակ: Անիկա ձեզի հրաշքին պատրաստեց և որովհետև հրաշքը առաջ չեկաւ, դուք այնպէս հաւատացիք որ Երիտասարդ Թուրքիան ոչինչ ըրաւ իր տասը ամսներով: Եթէ ուզածիք քննէք, պիտի տեսնէք թէ Եւրոպա ինչ բանաւոր պաշտպան մըն է, և ինք ի՛նչ քաոս ստեղծած է Թուրքիոյ մէջ:»

Եթէ այս տողերը թուրք մը գրած ըլլայ, անոնք եւրոպացիական պիտի նկատուէին: Բայց Մ. Ժօռժ Կոլիս եւրոպացի մըն է, մանաւանդ լատին մը: Եւ գեղեցիկ անկեղծութեամբ մըն է որ անիկա չվարանիր Եւրոպայի ըսելու իր մտածածը.

— Եթէ Թուրքիա զինուորական ծախսերու մէջ նետուեցաւ, պատճառը այն է որ, 1908ի Հոկտեմբերէն ի վեր, Աւստրրեւհունգարիա և Պուլկարիա անոնց անհրաժեշտութիւնը կը պարտադրէին անոր: Այն ատենէն ի վեր անիկա անդադար շնչասպառ եղաւ Յունաստանի մէջ կրէտական շարժումներէն, Ալպանիոյ մէջ իտալական և զարատաղեան գրգռումներէն և վերջապէս Արևելեան Անատոլուի քիւրտ ցեղերուն մօտ ռուսական շարժումներէն: Երիտասարդ-Թուրքիան օր մը իսկ խաղաղ չմնաց Իտալիոյ հրատարակած պատերազմէն առաջ: Հետևաբար, Թուրքիա չը կրցաւ սպառնական կէտերու վրայ նախըզգուշութիւններ ընել: Անիկա նուազեցուց իր զօրքը Տրիպոլսոյ և Պէնկազիի մէջ, որպէս զի կարող ըլլայ բաւելու այն ջանքերուն որոնք կը պարտադրուէին իրեն Եւրոպայի մէջ: Գերմանիա կը յորդորէր իրեն այդ բանը ընել, հայթայթելով նաև անոր տեսակ մը երաշխիք իր զինակցին հարուածին դէմ:

Թուրքիա չպաշտպանեց Արշիպեղագոսի կղզիները: Զանոնք պաշտպանելու համար — որովհետև անիկա չէր կրնար հոն թողուլ առանձնացած զօրաբանակներ որոնք չպիտի կրնային պարենաւորուիլ — պէտք էր որ ունենար նաւային ուժ մը: Երբ նաւատորմի հանգանակութիւնը բացուեցաւ Թուրքիոյ մէջ, ամբողջ Եւրոպա անհաճոյ գտնուեցաւ այդ բանին: Ելմտական հրապարակները սպառնացին գործել կ'ըսէին թէ ատիկա անօգուտ վատնում մըն է: Ո՞վ պիտի յարձակի օսմանցիներուն վրայ ծովէն: Եւ ահա սակայն Իտալիա տէր դարձած է Թրքական Արշիպեղագոսին: Ցեղերը միացուցէք, տարրերը համերաշխեցուցէք, ըսին ամէն կողմէ Թուրքիոյ: Արդ, այս միութիւնը կարելի էր հիմնուիլ միայն յաջողութեան վրայ, որ ապահովէր իւրաքանչիւրին աշխատութեան իր բաժինը և իր տեղը արևուն տակ: Յաջողութիւնը վերջին տարին սկսած էր ծնիլ, յեղակարծ յաւելումը ելմտական գանձուն հասոյթներուն: Լաւագոյն փորձագէտները ըսին այն ատեն թէ չորս տարուան մէջ Օսմ. պետութիւնը պիւտճէն պիտի հաւասարակշռէր: Բայց պատերազմը խզեց այս գեղեցիկ երազը: Ըսին և շատ ըսին թէ պատերազմը ոչինչ արժեց Թուրքիոյ: Բայց սուտ է որ, առանց հաշուելու այն ծախքերը որոնց պատերազմը տեղի տուաւ, տնտեսական կեանքն ալ մեծապէս վնասուեցաւ և հասոյթները տժեղ ամիս պակսեցան: Ելմտական տեսակէտով, օսմ. պետութիւնը վերջին տարին, հիւանդութենէ նոր ելած էր: Անիկա ենւզնիւք (կրկնում) ունեցաւ: Ո՞վ կրնայ պարսաւել Թուրքիան ելմտական տեսակէտով, երբ քափիդիւլասիոնները կան, երբ ան չկրնար իր հողէն հարստացողներէն տուրք պահանջել: Եւրոպա ոչ մէկ բան զոհեց սահմանադրական ռէժիմին որ իր շահերը աւելի կ'երաշխաւորէր:

Ժօռժ Կոլիս կը վերջացնէ սապէս.

— Բացարձակապէս կարելի է կիրարկել Թուրքիոյ համար Ֆրանսական պարտութեան վաղորդայնին կամպէթթային ըսածը թէ ՎԱ՛Յ ԵՒՐՈՊԱՅԻ, ԵԹԷ, 20 ՐԴ ԴԱՐՈՒՆ ՍԿԻԶԲԸ ԱՆԻԿԱ ՈՏՔԻ ՏԱԿ ԱՌՆԷ ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆԸ:

«Սթամպուլ» կ'աւելցնէ իր կողմէն հետևեալը.—

Արդարութիւնը: Ես իմ բոլոր ուժովս կը հաւատամ ատոր: Թող մեր օսմանցի բարեկամները հաւատք ունենան անոր: Որովհետև անիկա կը տիրապետէ աշխարհին և մարդոց վրայ: Անիկա է որ պէտք եղած ատեն կը զարնէ յոխորտացողներուն, կը քանդէ բոլոր տեղը և գահերը հաշխըները, ինչպէս կ'երաշխաւորէ խղճամիտ և համբերատար աշխատողին իր չպասած վարձատրութիւնը: Այս արդարութիւնը կ'ոչնչացնէ եասաւէր հոգիներու անձուկ վիճակը: Անողոք վերահաս արդարութիւնը կը հասնի վերջ ի վերջոյ և ուղիղ սրտերը համոզով է որ կը յուսան անոր, երբ ամէն յոյս կորսուած կը թուի:

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ.— Բեզերսպուրկէն հետևեալը կը հեռագրուի Յունիս 18 թուով.— «Պիրժէվիյա Վիէտօմօսթի»ի մէջ նշանակալից յօդուած մը լոյս տեսաւ Նուսարէֆ ստորագրութեան ներքև: Այս կեղծանունին տակ կը ծածկուի Ռուս դիւանագէտ մը: Յօդուածագիրը կը խօսի այն լուրերուն վրայ թէ մօտերս պիտի պատերազմին Թուրքիա և Ռուսիա: Յօդուածագիրը կ'ըսէ թէ լաւատեղեակ աղբիւրէ քաղած է իր տեղեկութիւնները: Ռուս ժողովուրդը ընդհանրապէս խաղաղասէր է: Շատ անգամ հաւաստուած է իրեն թէ Ռուսիա պատրաստուած չէ պատերազմի, որ ոճիր մը պիտի ըլլայ: Սակայն Ռուս բարձր պաշտօնատար մը ըսեր է Նուսարէֆի թէ շատ ազդեցիկ շրջանակներու մէջ ձգտում մը կայ դարմանելու Ճափոնեան պատերազմին ձախողուածը, ամենկկ յաղթութեամբ մը: Այս շրջանակները այնպէս կը նկատեն թէ Թուրքիոյ դէմ յարձակում մը վտանգաւոր չէ: Բաց աստի. ռուս դիւանագիտութիւնը հրաժարած չէ Մ. Իզվոլսքիի գաղափարէն՝ ձեռք բերելու Տարտանէլի բացումը: Այս խորհրդածութիւններն են պատճառ այն յաճախ զրոյցներուն թէ Ռուսիա դիմում կը կատարէ գումարել տալու համար դեսպանախորհուրդ մը, որուն նպատակակէտը պիտի ըլլայ լուծել Արեւելեան խնդիրը: Այս խաղը շատ վտանգաւոր է որովհետև Ռուսիա բնաւ միջոց չունի իր պահանջումին ույժ տալու համար: Ռուսիոյ գործը պէտք է ըլլայ պահպանել իրաց հաստատեալ վիճակը Պալքանեան թերակղզիին մէջ: Ցաւալի է որ դիւանագիտութիւնը հարկ եղած կորովով չպայքարելով պատերազմաշունչ գրգռութեան դէմ՝ տեղի կուտայ այն ենթադրութեան թէ վճռականապէս չի պարսաւեր այս գրգռութիւնները:

ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ԽՌՈՎՔՆԵՐԸ.— Բարիզէն կը հեռագրուի յունիս 18 թուով.— Պալքաններուն մէջ տիրող եռուզեռը նորէն կը գրգռէ քաղաքական աշխարհը: Հակառակ տէրութեանց տուած խորհուրդներուն, կը վախցուի որ դժուար պիտի ըլլայ պահել խաղաղութիւնը և հանդարտեցնել ժողովրդային զգացումները, որ կ'ուզէ օգտուիլ ներկայ պարագաներէն: Պալքանեան տէրութեանց զինուորական պատրաստութիւնները կը նկատուին ոչ թէ նախազգուշական միջոցներ, այլ մօտերս գործի սկսելու նշան: Կացութիւնը ծանր է, բայց յոյս կայ Պուլկար, սերպ և մոնթենեկրեան կառավարութեանց իմաստութեանը վրայ, հանդարտեցնելու համար միտքերը և պահպանելու համար կարգ կանոնն ու հանդարտութիւնը:

ՔԸԼԸՃ-ԲՈՒՆԱՐԻ «ՍԹԱՆՏԱԼ».— Բերայի կառավարչութեան արտասովոր ջանքերով, ձերբակալուած են այն բոլոր չարագործները որոնց անցեալ կիրակի օր Սուլթան Սուլճուկի (ոչ թէ Ֆըսթըք-Սույուի, ինչպէս գրուած էր սխալմամբ) մէջ ռումանացի ընտանիքի մը վրայ գործած յարձակումը գրած էինք երեկ ընդարձակօրէն: Անոնք կը պատկանին Սարըճարի ներսը հաստատուած Զէքէրիա փաշի ընակչութեան: Քըլըճ-Բունար Պէօյիւքտէրէէն մէկու կէս ժամ հեռու է: Չորս չարագործները կը կոչուին Սիւլէյման, Իպրահիմ, Հասան և Նուրի, որոնց առաջինները դէպքին գիշերը և վերջին երկուքը Շիշլի կողմը ձերբակալուեցան: Անոնք բոլորն ալ ղրկուեցան պատերազմական ատեան:

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ.— Սինոդի առջի օրուան նիստին կարդացուեցաւ Դատական Նախարարին մէկ թէզքէրէն որով կը պահանջուէր պաշտօնանկութիւնը Սագըզի մետրապոլիտին: Սինոդը ո՛ և է որոշում տալէ առաջ որոշեց բացատրութիւն պահանջել մետրապոլիտէն, ղրկելով անոր թէզքէրէն պատճէնը:

ԷՆԿԻՒՐԻՒԻ Մետրապոլիտէն Յունաց Պատրիարքարանը հասած հեռագիր մը կը հաղորդէ թէ 45 տարեկան պահեստի զինուորները ազատ արձակուած են:

ՌՈՒՍՍԸՐՆ ՈՒ ՊԱՐՍԻԿՆԵՐԸ.— Բեզերսպուրկէն կը հեռագրեն յունիս 18 թուով.— Դովրէժէն կը հեռագրուի թէ Շահսէվան հինգ ցեղեր որոշեցին մինչև յետին ծայր կռիւ մղել Ռուսերուն դէմ և կոչում ընել Թուրքերուն օժանդակութեանը, այն պարագային որ այս պայքարը իրենց աննպաստ հանգամանք ստանայ:

ՍԷՕՔԷԻ Երեւելիներէն Խալիլ պէյ զաւէ Հաճի Զիա պէյ իր ագարակին մէջ սպաննուեր է: Ոճրագործները ձերբակալուեր են:

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ԿԸ ՍՈՒՐԱՆ.— Առջի գիշեր, Բերայէն ժամը ճիշտ եւրոպական 9 ուկէսին խմբագրատունս ղրկուած հեռագիր մը մինչև երէկ գիշեր նոյն ժամուն հասած չէր տպարան: Եթէ Թուրքիոյ ամէն կողմերը ղրկուած հեռագիրները այս թողլին կ'արժանանան, վայ է եկեր ուրեմն ղրկողին ալ, հեռագիրը ըստացողին ալ:

Նախարար Թալէաթ պէյի ուշադրութիւնը հրաւիրելով այս մասին, կը սպասենք տեսնելու համար որ քանի՞ օր եսքը մեր ձեռքը պիտի հասնի վերոյիշեալ հեռագիրը:

ՕՍՄ. ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

ՈՐ ՕՐԷՆՔՆԵՐԸ ՊԷՏՔ Է ՓՈՒԹՈՎ ՔՆՆՈՒԻՆ

ՀԱՄԱԽՄԲՈՒՄՆԵՐՈՒ ՕՐԷՆՔԸ

Ի՞ՆՉ ԿԸՍԵՆ ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐՆԵՐԸ

«ԵԹԷ ՀԱՄԱԽՄԲՈՒՄԻ ՕՐԷՆՔԸ ԸԼԼԱՐ ԱՏԱՆԱՅԻ ԴԷՊՔԸ ՏԵՂԻ ՉԷՐ ՈՒՆԵՆԱՐ»

Օսմ. Երեսփ. Ժողովը երէկ գումարուեցաւ նախագահութեամբ Խալիլ պէյի: Նիստը բացուեցաւ ժամը 1. 20ին: Նախորդ նիստին ատենագրութիւնը վաւերացուեցաւ անփոփոխ:

Նախ. — Կառավարութեան թէզքէրէով մը հարցուցած էի թէ ո՞ր օրէնքները աւելի կարևոր և ստիպողական են, որպէս զի ըստ այնմ վիճաբանութեան դրուի. վարչապետը ի պատասխանի թէզքէրէով մը կը ծանուցանէ թէ՝ նախապատուութիւն պէտք է տալ Սահմանադրութեան վերաքննելի յօդուածներուն, Եէմէնի լեռնային մասերու առթիւ պատրաստուած օրինական տրամադրութեան, անշարժ կալուածներու օրէնքին և Աշարի միլլեթէզիմներէն թէմէթթիւի տուրքի գանձման օրէնքներուն: Հիմա եթէ կան ուրիշ կարևոր օրէնքներ, անոնք ալ սկսինք ասոնց շարքին մէջ և վիճաբանութեան դնենք. ինչպէս արհեստները քաջալերելու օրէնքը և այլն:

Վարդգէս.— Այս ժողովը նիստ չի գումարած միջոցին կառավարութիւնը աժամեայ օրէնքներ հանեց և գործադրութեան դրաւ. պէտք է անոնք ալ հոս բերուին անպատճառ և օրէնքի ձև մը ստանան. վաղը կրնայ խորհրդարանը փակուիլ և տարի մըն ալ գործադրութեան մէջ կը մնան այդ աժամեայ ու այս ժողովէն չի վաւերացուած օրէնքները: Սահմանադրութեան էական սկզբունքներուն դէմ է ատիկա. մենք այս կարգի օրէնքներով սարսափելի ուժ կուտանք Գործադիր իշխանութեան: Պէտք է նախ և առաջ աժամեայ օրէնքները գան հոս և ես ասիկա է որ ժողովին կ'առաջարկեմ (հաւանութեան ձայներ):

Շահին պէյ (Զամըրգ).— Այդ աժամեայ օրէնքներուն մէջ ամէնէն կարևորն է Մամուլի օրէնքը. սահմանադրութեան ամէնէն էական սկզբունքներուն դէմ է այդ օրէնքը. ի՞նչ գաղտնիք կայ արդեօք որ կառավարութիւնը չուզեր բերել: Կ'առաջարկեմ ամէնէն առաջ Մամուլի օրէնքը քննել:

Զօհրապ.— Այս խնդիրը կարևոր է և անհրաժեշտ է որ լուծուի. պէտք է ժողովը այլևս ըսէ թէ՝ ի՛նչ ուղղութեամբ պիտի աշխատի: Յայտնի չէ թէ՝ ժողովը դեռ որքան ատեն պիտի աշխատի. կրնայ ըլլալ որ վաղը միւս օր ցրուինք և ատիկա ոչ թէ կառավարութեան առաջարկով, այլ բնական հետևանքով, քանի որ Յուլիս 14էն վերջ տաքերը անտանելի կ'ըլլան: Սկզբունքի տեսակէտով համամիտ եմ որ աժամեայ օրէնքները հոս գան. բայց այսօր մենք բացառիկ կացութեան մէջ ենք. ազգը մեզմէ իր տնտեսական բարգաւաճմանը նպաստող օրէնքներ կ'ուզէ. մէկ կողմ դնենք քիչ մըն ալ քաղաքականութիւնը և խորհինք ազգին պէտքերուն: անոր հարստութեան աղբիւրներու մասին: Չորս տարիէ ի վեր այդ կարգի ոչ մէկ օրէնք վաւերացուցինք և միայն քաղաքականութիւնով զբաղեցանք: Սահմ. 35 րդ յօդուածով զբաղելու ենք, քանի որ անիկա է Նախորդ ժողովին լուծման պատճառը. բայց անկէ անմիջապէս յետոյ պէտք է վիճաբանութեան դնենք անշարժ կալուածներու, երերուն պարտքի և արհեստները քաջալերելու մասին պատրաստուած օրէնքները:

Բաժմի պէյ գիտել տուաւ որ անոնցմէ զատ կան նաեւ ուրիշ օրէնքներ ալ նոյնքան կարեւոր և առաջարկեց որ այդ առթիւ յանձնաժողով մը կազմուի, որ զատէ այդ յօդուածները։

Մուշի երեսփոխան Իլեաս էֆ. ալ համամիտ գտնուեցաւ Զօհրապ էֆ.ի և ըսաւ թէ՝ ազգը այժմ ամէն բանէ առաջ պէտք ունի տնտեսական վիճակը բարելաւող օրէնքներու և ներքին անդորր կացութեան մը։

Նախագահը իր կարգին համամիտ գըտնուեցաւ Զօհրապի առաջարկին և ըսաւ թէ՝ ճիշտ է որ ժողովը լաւ մը չը գիտեր թէ՝ մինչեւ ե՞րբ կրնայ գումարուիլ։ Ցետոյ առաջարկեց որ մասնաճիւղերու նախագահներուն հետ խորհրդակցաբար կառավարութեան ղրկած ցանկին մէջ գրուին միւս կարեւոր օրէնքները և յաջորդաբար վիճաբանուին։

Վիճաբանութիւններ բաւական նկատուեցան և ժողովը ընդունեց նախագահին առաջարկը։

Վաւերացուեցան Նայիմ (Պասրա), Մուհիտտին (Պաղտատ), Գեղամ (Մուշ) և Մէհմէտ Էմին (Էյինճ) էֆ.ներու երեսփոխանական տեղեկագրերը։

Ժողովը անցաւ համախմբումներու օրէնքին, որ ինչպէս յայտնի է կառավարութիւնը իր պատասխանատուութեան տակ առժամաբար գործադրութեան դրած էր։

Նախ. բեմ ելաւ ներքին գործերու յանձնաժողովին տեղեկաբեր և Եօզկատի երեսփոխան Շաքիր պէյ և պաշտպանելով այդ օրէնքը, ցոյց տուաւ անոր անհրաժեշտութիւնը՝ երկրին անդորրութեան տեսակէտէն։ Շաքիր պէյ ըսաւ թէ՝ ազատութիւններ կան որոնք ամէն երկիրներու մէջ մէկէն ի մէկ գործադրութեան կարելի չէ դնել, ատիկա վնասակար կ'ըլլայ, ճիշդ այն կարգի Թոյներու նման, որոնք մէկ անգամէն կը ներարկուին։ Պէտք է, ըսաւ, ժողովուրդները կամաց, կամաց վարժուին։ Կառավարութիւնը, ըսաւ, չատ մը վտանգներէ անցաւ և ատոր համար անհրաժեշտ է ներկայ օրէնքն ալ արգիլելու համար զինեալ համախմբումները։

Ալի Կալիպ (Կեսարիա).— Երբ քիչ առաջ խօսք կ'առնէի և կ'ուզէի բեմ ելլել, քովս գտնուող մէկ քանի երեսփոխաններ ըսին թէ՝ գործնել պիտի ընդդիմախօսեմ. սակայն պէտք է գիտնաք որ ես ձեր գիտցածին նման ընդդիմադիր չեմ. ես կը սիրեմ Իթթիհատի կուսակցութիւնը որ այնքան օգտակար եղած է երկրին՝ բերելով սահմանադրութիւնը. ես միայն կ'ուզեմ քննադատել՝ չինելու համար. կ'ուզեմ որ օրէնքները գրուին արդարութեան հիմերու վրայ։ Ներկայ օրէնքը որ այսօր կառավարութիւնը կը բերէ հոս, հակառակ է թէ՝ սահմանադրութեան և թէ արդարութեան։ Համախմբումները (միթինկ) տեղի կ'ունենան խօսքով և ճառով բողոքելու համար։ Բայց համախմբումը անանկ չէ. համախմբումներու մէջ գտնուողները չեն խօսիր. այլ զուլումի մը դէմ լռիկ կը բողոքեն, կուլան. հետեւաբար երբ անոնք կը հաւաքուին ցաւ մը ունին և այդ ցաւին դարմանն է որ կը փնտռեն։ Մարդ մը ո՛ւ է ցաւի համար կրնայ յանկարծ լալ. չես կըրնար բռնութեամբ այդ լացը դադրեցնել. մարդ խօսելէ կրնայ դադրիլ, բայց ոչ լալէ։ Համախմբումներու ներկայ օրէնքը չորս ամիսէ ի վեր գործադրութեան դըրուած է. բայց ահաւասիկ կը տեսնենք որ չատ մը վայրերու մէջ կը չարունակուին զինեալ համախմբումները և ըսածիս բացայայտ օրինակ մըն է Ալպանիոյ զինեալ համախմբումները։ Իսկ եթէ չատ մը տեղեր, որ զուլումը կայ և սակայն համախմբումներ տեղի չեն ունենար, ատոր ալ պատճառը այն չէ որ ներկայ օրէնքը գործադրութեան մէջ է. այլ որովհետեւ այդ տեսակ ցոյցեր ընելու վարժուած չէ մեր ժողովուրդը։ Հինէն ի վեր բռնակալութեան տակ ապրած է ժողովուրդը, ճնշուած է և հետեւաբար կառավարութիւնը պէտք չէ վախնայ անոր բողոքի ցոյցերէն և պէտք ալ չկայ այս կարգի օրէնքներու։ Կառավարութեան պատճառաբանել տեղեկագիրը չատ խախուտ հիմերու վրայ դրուած է եւ ասկէ զատ ներկայ օրէնքը ուղղակի դէմ է Սահմանադրութեան. որովհետեւ Սահմանադրութիւնը չարգիլեր իրաւունք մը որ մարդուս բնական ազատութիւններէն մէկն է. կրնանք ատոր ձեւ մը արգիլել գումարումները և այդ մասին օրէնքներ չինել, բայց ոչ համախմբումներուն դէմ։ Սահմանադրութեան 14րդ յօդուածին մէջ ամէն օսմանցիի կատարեալ ազատութիւն տրուած է բողոքելու, ըլլան անոնք անհատաբար կամ հաւաքաբար։ Հետեւաբար, ժողովուրդը կրնայ իր բողոքը, իր ուզած ձեւով ներկայացնել և չատ բնական է որ ատոնք աղմուկով երթան. մինչ ատոր համար այդ բողոքի գացողները պիտի ցրուուի՞ն. կառավարութեան քմահաճոյքին ձգուած է արգիլել այդ հաւաքումները, անոնք պիտի գնահատեն, եւ երբ անոնք է որ պիտի գնահատեն, ո՞վ կրնայ երեւակայել միացածը։

Զայներ։ —Այսօրուան «Իգտամ»ին մէջ գրած յօդուածնիդ է որ հոս կ'արտասանէք...

Յ. Պօչեէզեան։ — Սահմանադրութեան մէջ համախմբումներու իրաւունք տրուած է. բայց պայմանաւ որ տրուած այդ ազատութիւնը ուրիշին ազատութեան չի վնասէ և իր սահմանէն դուրս չելլէ։ Ճիշդ է որ սահմանադրութիւնը տուած է խօսքի, բողոքի ազատութիւն, բայց սահմանադրութենէն վեր կայ բնական օրէնքը։ Ալի Կալիպ պէյ կ'ըսէ թէ՝ այս օրէնքը կար չորս ամիսէ ի վեր և սակայն զինեալ համախմբումներ տեղի ունեցան. ասիկա ի՞նչ ըսել է գիտէ՞ք. քանի որ գողութիւնները միշտ կը պատահին, պէտք չէ որ գողութիւնը արգիլող օրէնքներ գրուին։ Ամէն քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ կայ այս օրէնքը։ Ես անձամբ և փորձով գիտեմ համախմբումներու երեսէն առաջ եկած վնասը։ Ինչե՞ն ծագեցան Ատանայի այդ ցաւալի ու արիւնոտ դէպքերը. եթէ ոչ համախմբումներու երեսէն և այդ համախմբումներուն առաջքը չառնելու անուշելէն. եթէ կառավարութիւնը կարող ըլլար օրէնքի ուժով արգիլել այդ համախմբումները, ապահովաբար այսօր Ատանայի դէպքերը տեղի չէին ունենար. և այսօր այնքան օջախներ չէին մարեր, որոնց որբերն ու այրիները դեռ կը մնան։ Անա՛ համախմբումներու երեսէն առաջ եկած վնասը (ծափեր)։

Շահին պէյ.— Այս ժողովին համար քիչ մը զարմանալի է որ, իր սկզբնաւորութիւնը այս կարգի օրէնքներու քուէարկութեամբ կ'անցնէ. օրէնքներ, որոնց ամէն մէկը հակառակ են Սահմանադրութեան սկզբունքին։ Ինչպէս Հաւաքումներու, Համախմբումներու, Մամուլի եւն.։ Եթէ կառավարութիւնը այս օրէնքով բոլորովին արգիլէր համախմբումները, ես «վալլահի», աւելի գոհ կը մնայի։ Օրէնքին պատճառաբանուած տեղեկագրին մէջ կ'ըսուի թէ զինեալ համախմբումները, եթէ նոյնիսկ ներկաներէն մէկուն քով գաղտնի պահուած զէնք մըն ալ գտնուի, պիտի արգիլուին և ընդդիմացողները առնուազն հինգ տարի տաժանակիր աշխատութեան պիտի դատապարտուին։ Եթէ ո՛ւ է համախմբման մէջ 2000 հոգի կը գտնուին և անոնցմէ մէկուն վրայէն զէնք գտնուի, ամէնքն ալ պէտք բանտարկուի՞ն, բայց ո՞ւր կարելի է գտնել այդքան խոշոր բանտեր, չատ չատ գիւղերու չուրջը վանդակներ պիտի քաշէք։ Օրէնքները երբեք ըստ հաճոյս կարելի չէ չինել և դնել. ժողովո՞ւրդը պէտք է պատժել, որ իր ցաւերը կ'ուզէ պատմել, թէ այն պաշտօնեաները, որոնք իրենց պաշտօնը չեն կատարեր և բողոքներու տեղի կուտան։ Ուէ օրէնք չինուած ատեն 4 կէտեր պէտք է նկատի առնուին. Ա.—Արդարութեան հիման վրայ դնելու տեսակէտը. Բ.— ժողովուրդներու բնաւորութիւնը և կենցաղը, Գ.— Օրէնքը արդեօք գործադրելի է թէ՝ ոչ։ Դ.—Յանցանքին և պատիժին մէջ պէտք է համեմատութիւն դնել։ Մեր գիւղացիները դեռ տգէտ են. չէ՞ք տեսներ որ անոնք չուտով կը խաբուին և ո՛ւ է համախմբումի անմիջապէս ներկայ կը գտնուին. 20—30 հոգի թող տեղ մը կենան և ահա հարիւրաւոր բազմութիւն մը կը հաւաքուի։ Մեր ժողովուրդին մեծ մասը, ինչպէս գիտէք, զինուած է, նոյն իսկ եթէ հիմա քննենք, գուցէ երեսփոխաններէն 30-40 հոգիին քով զէնք գըտնենք։ Ասանկ օրէնք եւ ասանկ արդարութիւն չըլլար։ Կառավարութեան ամէն ըրածին և ըսածին եթէ կոյրկուրայն հետեւինք, վա՜յ մեր վիճակին։

Կրթական նախարար Էմրուլլահ էֆ. իր կարգին պաշտպանեց համախմբումներու օրէնքը և ըսաւ թէ բոլոր համախմբումները արգիլուած չեն և իբրեւ օրինակ կրթական նախարարը ժողովին հրաչալի օրինակ մը տուաւ. «այսպէս, ըսաւ, մի՞թէ կառավարութիւնը արգիլած է և կամ կ'արգիլէ... չուկաներու մէջ գտնուող համախմբումները»։

Տօքթ. Փաչայեան իր կարգին ըսաւ թէ՝ ինք դէմ չէ օրէնքին ընդհանուր կազմին. այլ դէմ է մէկ քանի տրամադրութիւններուն. օրինակի համար պահանջեց որ համախմբումները, փոխանակ բանի ուժի, տարբեր կերպով մը ցրուին։

Ժողովը վիճաբանութիւնները բաւական նկատեց և անցաւ յօդուածներու։

Առաջին յօդուածին համաձայն, համախմբում կը նշանակէին այն բազմութիւնները որոնք աղմուկով և ճամբաներու վրայ կը հաւաքուին։

Այս առթիւ Պօչեէզճեան էֆ. առաջարկեց որ տասը հոգիէ աւելի հաւաքումները, այս օրէնքին տակ իյնան. իսկ առնուազն հինգ հոգի զէնք ունեցած պարագային միայն, համախմբումը զինեալ նկատուի։ Այս առաջարկը ուրիշ բազմաթիւ առաջարկներու հետ մերժուեցաւ և առաջին յօդուածը նոյնութեամբ ընդունուեցաւ։

Երկրորդ յօդուածին վիճաբանութեանը միջոցին խօսք առաւ Գոնեայի Իթթիլաֆական երեսփոխան Զէյնէլ Ապէտին էֆ. և ըսաւ թէ՝ ժողովը այն կարգի օրէնքներ պատրաստելու չէ, որ ազգին դէմ ըլլան. մեր չինած բոլոր օրէնքները ազգին դէմ եղած են, ազգին հակառակ։ Մենք ժողովուրդին բողոքելու, լալու, իր ցաւերը յայտնելու ո՛ւ է միջոց չի թողուցինք. ո՞ւր երթայ և որո՞ւ պատմէ իր ցաւերը. գումարումները արգիլեցինք. մամուլը սեղմեցինք. համախմբումներն ալ այսպէս, ի՞նչ ընէ ժողովուրդը. այս տեսակ օրէնքներով ժողովուրդը կարելի չէ զսպել, թէեւ կը զսպուի, ճիշդ է, բայց ասիկա ժամանակաւոր է. անիկա օր մը կը պայթի. (Զայներ.— Ըսել է կ'ուզէք որ օրէնք չինուի. «անտալի», տիրէ. այդ ձեր ըսածը «անտալի», է). ո՛չ «անտալի» չէ. անիշխանութիւնը այն ատեն կը տիրէ, երբ այս կարգի օրէնքներ կը չինուին, որոնք անհամապատասխան են ազգին բաղձանքներուն և պէտքերուն։ Եւ Զէյնէլ Ապէտին էֆ. առաջարկեց որ երկրորդ յօդուածը յանձնաժողովին ղրկուի բարեփոխուելու համար։

Լութֆուլլահ էֆ. (Էրզրում) պատասխանելով Զէյնէլապէտին էֆ.ի, ըսաւ թէ ո՛չ կառավարութիւնը ազգին դէմ է եւ ոչ ալ ազգը կառավարութեան դէմ. կառավարութիւնը միշտ այս ժողովին, այսինքն ազգին վստահութիւնը կը վայելէ։

Սիւրէյյա պէյ (ալպանացի). — Այդ խօսքը չէք կրնար ընել որքան ատեն որ Դահլիճը մեր վստահութեան քուէին արժանացած չըլլայ։

Նէճմէտտին պէյ.— Որքան ատեն որ այդ վստահութիւնը խախտած ըլլալու նըշաններ չկան, դուք ալ այդ խօսքը չէք կրնար ընել։

Ցետոյ ժողովը յաջորդաբար ընդունեց Բ. և Գ. յօդուածները, որ ահաւասիկ. —

Յօդ. 2.—Ճամբաներու վրայ զինեալ հաւաքումը արգիլուած է։ Նոյնպէս արգիլուած է կարգապահութիւնը խանգարելու բնոյթ ունեցող վիճակով ոչ-զինեալ հաւաքումները։

Յօդ. 3.—Եթէ ճամբաներու վրայ զինեալ և ոչ-զինեալ հաւաքոյթ տեղի ունենայ, ոստիկանական և դատական պաշտօնատարներ (կուսակալ, կառավարիչ, գայմագամ, գիւղախումբի միւտիր, ոստիկանութեան ընդհ. տնօրէն, ոստիկանութեան տնօրէն և քոմիսէր, ոստիկան-զօրաց հրամանատար) հաւաքման վայրը գալով իրենց ժամանումը կը հաղորդեն փողով։ Եթէ հաւաքոյթը զինեալ է, անմիջապէս հաւաքուողներուն ցրուիլը կը հրամայուի, և եթէ ատոնք չցրուին, կ'ազդարարուի անոնց թէ բանի ուժ պիտի գործածուի իրենց դէմ։ Եւ եթէ այս առաջին հրամանն ու ազդարարութիւնը անհետեւանք մնայ, դարձեալ փող հընչեցնելով երկրորդ հրաման մը և ազդարարութիւն մը եւս կ'ըլլայ։ Ու եթէ նորէն մտիկ չըլլուի, բանի ուժով կը ցըրուին։ Եթէ հաւաքոյթը զինեալ չէ, այդ պարագային կառավարական պաշտօնեան առաջին փողէն վերջ կը հրամայէ ցրուիլ. Եթէ չցրուին մէկզմէկու յաջորդող երեք ազդարարութիւն կ'ընէ։ Եւ եթէ երրորդ ազդարարութեան վրայ դարձեալ չցրուըւին, այն ատեն բանի ուժ գործածուելով, անոնք կը ցրուուին։ Հրամանն ու ազդարարութիւնը սա ձեւով պիտի ըլլայ. — «Օրէնքին հպատակեցէք։ Զա՛րկ հրամանը պիտի արձակեմ. օրէնքին հպատակողները թող քաշուին։»

Նախագահը նիստը փակեց ժամը 5 ու կէսին, յայտարարելով որ ասկէ վերջ ժողովը ամէն օր նիստ պիտի գումարէ։ Այսօր ընդհանուր ժողով՝ ժամը 1ին։

ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ
Ամենահաճելի ժամանակ մը անցնել
ՓՈՒԹԱՑԷ՛Ք ԳՆԵԼ
«Մանզումէ»ի Նախկին խմբագիր
ՑԱԿՈԲ ՏԷՐ-ՑԱԿՈԲԵԱՆԻ ՆՈՐ ԳԻՐՔԸ
«ՈՒՐ ԽԵՑԻՆԵՐ ԺՈՂՎԵՑԻՆ»
ԱՄԷՆ ՏԵՂ՝ 5 ՂՐՈՒՇ

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՎԵՀ. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Վեհ. Տ. Տ. Գէորգ Կաթողիկոս Մայիս 28ի երկուշաբթի օրը մեկներ է Բեգերսպուրկ, Վեհ. Զարին ներկայանալու։

*** Թիֆլիսի առաջնորդ Եփրեմ Սըրբազան, Մայիս 27ի առտուն ճամբայ ելեր է դէպի Ղազախ՝ դիմաւորելու համար Վեհ. Կաթողիկոսը։

*** Դիլիջանէն հետեւեալը կը գրեն այս առթիւ, Մայիս 29 թուականով.— «Այսօր, ցերեկվայ ժամը 11ին այստեղ հասաւ Նորին Վեհափառութիւն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը։ Սահմանից ուղեկցում էին գաւառապետ Րէւուտը, ճանապարհի գլխաւոր ճարտարագէտ Եարալեանը, հոգեւորականութեան և հասարակութեան ներկայացուցիչները և տեղական պահակների խումբը, ինչպէս և ձիաւոր գիւղացիներ ու չքախումբը 12 կառքերով։ Գիւղում ժողովուրդի անհամար բազմութիւն և տեղական դպրոցների աշակերտութիւնը հանդիսաւորապէս ընդունեցին Վեհին աղ ու հացով և երկարատեւ կեցցէներով։ Երկու տեղ չինուած էին գեղեցիկ կամարներ՝ ժամանակագրութեամբ. «բարի գալուստ, բախտաւոր ճանապարհորդութիւն»։ Վեհափառը գնաց Հայոց եկեղեցին, յետոյ Ռուսաց եկեղեցին և իջեւանեց Ս. Ցարութիւնեանի տունը, ուր ճաշ էր պատրաստված ի պատիւ իրեն։ Եղանակը արեւային է, տրամադրութիւնները ուրախ և գիւղացիները հրճվում են ի ձայն զուռնայի։»

*** Ղարվանսարայէն ալ կը հեռագրեն «Մշակ»ի.— «Վեհափառ կաթողիկոսը ուղեւորվեց Դիլիջանից ժամը 4ին։ Ճանապարհին ամէն տեղ ժողովուրդը դիմաւորում էր աղ ու հացով, հոգեւորականութիւնը՝ զգեստաւորուած։ Մի գիւղից մինչեւ միւսը ուղեկցում էր գիւղացի հեծեալների բազմութիւնը։ Ղարվանսարայում հանդիսաւոր ընդունելութիւն ցոյց տուին։ Գիւղի սահմանի վրայ դիմաւորեցին ձիաւորներ խումբ խումբ, 100ի չափ։ Գիւղը մտնելիս և դուրս գալիս՝ կամարներ էին պատրաստված։ Մերձակայ դպրոցների աշակերտները անցնելու ճանապարհին ծաղիկներ էին ցանում երգելով, իսկ ժողովուրդը «կեցցէ» էր աղաղակում եկեղեցիների զանգակահարութեամբ։ Տեսարանը սրտաչարժ էր։ Կաթողիկոսը աղօթելով եկեղեցում, բարեհաճեց իջեւանել դպրոցի չինութեան մէջ, որը զարդարված էր գորգերով, ծաղիկներով, կանթեղներով։ Եւ երեկոյեան՝ գեղեցիկ հրավառութիւն էր։ Ժողովուրդը զուարճանում էր զուռնայի նուագածութեամբ մինչեւ ուշ գիշեր։ Ն. Վեհափառութիւնը խիկոյն ուղեւորեց Աղստաֆա։ Զեմստվային պահակներ մի ստուար խումբ, դրօշակներով և բազմաթիւ ձիաւոր գիւղացիներով ուղեկցում էր։

ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ (·.·.·) ԿՈՆԴԱԿԸ «ՄՇԱԿ»Ի ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ծառայ Յիսուսի Քրիստոսի, ողորմութեամբ Աստուծոյ Հօր և շնորհիւ Ս. Հոգւոյն և կամօք Ազգին Արքեպիսկոպոս Կոստանդնուպոլսոյ և Պատրիարք Հայոց Թուրքիոյ՝ Պ. Յովհաննէս Սպէնդիարեանի՝ նախագահի Ցանձնաժողովոյ 40ամեայ յոբելեանական հանդիսադրութեան և գործակից անդամոց նոցին, սիրելեաց մերոց ի Քրիստոս, ողջոյն, սէր և օրհնութիւն։

Ընկալաք գիր հրաւիրանաց Պատ. Ցանձնաժողովոյդ, որ ջան ի կիր առնու տօնել զհանդէս յոբելեանի «Մշակ» լրագրի, որ զքառասուն ամ առաջնորդեաց ռուսահայ ժողովրդեան։

Խառն Ժողովն Ազգ. Կեդր. Վարչութեան տեսեալ զօգտաւէտ արդիւնս «Մշակ»ի՝ արժանի վարկաւ խրախուսանաց ձեռնարկութեան Պատ. Ցանձնաժողովոյդ և յանձն արար մեզ արտայայտել զիւր խնդակցութիւն։

Որդեակք սիրեցեալք, արդարեւ պարտ և արժան է խրախոյս և յարգանս ընծայել, որոց սատարեն ազգ. յառաջդիմութեան բանիւ և գրով ու գործով։

«Մշակ» արժանի անուանն, մշակեաց անդուլ և անվհատ՝ զմտաւորական անդաստանս, և սերմն բարի արկ ի նոսին, որ արձակեաց ծիլս խաւարծիլս, ապա տակաւ ուռճացեալ աճեցաւ և ետ պտուղս գեղեցիկս։

«Մշակ» առաջնորդ և դաստիարակ ժողովրդեան, ընթացաւ անվրէպ ընդ ճանապարհ յառաջդիմութեան կրօնական, բարոյական և մտաւորական կենաց։

Չէ ինչ մարթ անգիտանալ զայսքան արդիւնս վաստակոց, և արկանել զայնոսիկ ի մոռացօնս։ Ժողովուրդն հայոց քաջ իմն գիտէ հատուցանել յարգանս արժանաւոր մշտակաց որպէս և բազմավաստակ «Մշակ»իդ։

Եւ մեք օրհնեմք կոնդակաւս օրհնութեան գլխաւորն հիմնադրին, հանգուցեալոյն ի Տէր, Գ. Գրիգորի Արծրունւոյ, և մաղթեմք հանգիստ ոսկերացն. օրհնեմք զհանդիսադրութիւն յոբելեանի քառասնամենի «Մշակիդ» և զխմբագրութիւնս և զաշխատաւորս նորին. օրհնեմք զգործակից անդամս Պատ. Ցանձնաժողովոյդ. օրհնեմք, զորս ընծայեն բանիւ և արդեամբ խրախոյս քաջալերութեան, և աղաչեմք զԱստուած պահել «զՄշակդ» ընդ հովանեաւ ամենազօր Աջոյն Իւրոյ։

Շնորհք Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի եղիցի ընդ ձեզ, ընդ ամենեսին։ Ամէն։

Մնամ աղօթարար՝
Պատրիարք Հայոց Թուրքիոյ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՐՔԵՊ. ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ
Ի 11 մայիսի 1912 ամի
ընդ 58 համարաւ կոնդակաց.

*

Պատրիարքարանի և ահաւասիկ վարչական չրջանակներու անկման գերագոյն փաստն է Արշարունի Սրբազանի այս օրհնութեան կոնդակը։

Դեռ մէկ քանի ամիսներ առաջ Ազգ. Ժողովը հանդիսաւոր նիստի մը մէջ որոշած էր որ կաթողիկոսական ընտրութեան առթիւ ամբաստանուած եկեղեցականներու քուէ չտրուի։ Վարչութիւնն ալ, հիմնուելով Վարչութիւնը, համամիտ էր անոր։

Ի՞նչ եղաւ սակայն։

Խումբ մը կովկասցիներ, որոնց գլուխը անցած էր «Մշակ» թերթը իր անանուն խմբագիրներով, ո՛չ միայն արհամարհեցին Թրքահայոց կեդրոնական Վարչութեան և Ազգ. Ժողովին այդ որոշումը, այլ նաեւ անարգեցին թէ՛ Ազգ. Ժողովը, թէ՛ Ազգ. Վարչութիւնը, չըլլալիք հայհոյութիւններով ոտնահարեցին անոնց կողմէ տրուած որոշումը, և իրենց սրիկայութիւնը պսակելու համար ալ մինչեւ ամենասուր մատնութեան դիմեցին։ Կա՞յ մարդ որուն անծանօթ մնացած ըլլար այս ամէնը։

Եւ հիմայ, «Մշակ»ի կողմէ անարգուած, «Մշակ»ի կողմէ անասելի ածականներով ցեխի և տաքեկեանական աղտոտութեանց տարափի մը տակ ծածկուած Վարչութեան անունով է որ Արշարունի Պատրիարք օրհնութեան գիր կը ղրկէ այդ միեւնոյն «Մշակ»ին, պսակելու համար անոր արդի տխուր վարիչներուն կողմէ սարքուած խաչագողութիւնը։

Դուք ըսէք հիմայ, ո՛վ բարեխիղճ մարդիկ որ մեզ դատապարտելու ելեր էիք՝ Արշարունի Սրբազանը ձաղկած ըլլալնուս համար, ըսէ՛ք, երբեք Պատրիարք մը, Վարչութիւն մը այսքան անփութութիւն ցոյց տուե՞ր են արդեօք իրենց սեփական պատուին նկատմամբ։

Եթէ պատիւը սոսկ իրենցը եղած ըլլար, մենք թերեւս ձայն անգամ չհանէինք։ Բայց այստեղ իրենց պատիւը գործ չունի, այստեղ իրենց պատիւը Ազգինն ալ է, և մենք յանուն Ազգին կը բողոքենք այս, այս անհաւասարելի խայտառակութեան դէմ։

Ամօթ է Ազգը ձգել մինչեւ այս տեղանքը։ Տեսնուած բան չէ որ մասնաւոր ազգայնական գերագոյն տնօրէնութիւնը գործով մտիկներու խումբ մը քաջալերելու համար այս աստիճան եղերականորէն ամենաբարձր անարգանք մը ընեն Ազգին՝ այն տեսակ մարդիկ, որոնք իր թէ ազգին յարգը, ազգին նշանակութիւնն ու պատիւը բարձր պահելու համար գործի գըլուխ կոչուած են։

Մարդ երբ պատուի, արժանապատուութեան տարրական ըմբռնումէն ու գիտակցութենէն զուրկ է, Ազգին պատուին ու արժանապատուութեան տէրը չի հռչակեր ինքզինքը...

Թրքահայերը պարտական են Գրիգոր Արծրունիին։ Բայց նոյնիսկ այդ պարտքը պատճառ մը պէտք է ըլլայ որ այսօր թուքով ու անարգանքով միայն մասնակցին այն խաչագողութեան, զոր Համբարձում Առաքելեաններ կը սարքեն պարզապէս իրենց տխուր գոյութիւնը յաւերժացնելու համար։ Եւ հարկ կ՚այ ըսելու որ այդ անօրինակ խաչագողներուն գոյութիւնը «Մշակ»ի մէջ՝ հայհոյութիւն մըն է Արծրունիի նուիրական յիշատակին դէմ։

ՊԱՆՏՐՄԱՅԻ ԽՆԴԻՐԸ

ՔԱՐԱՀԱՆՔԻ ՄԻՒԹԷՎԷԼԼԻՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ԱՌՆՈՒԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԻՆ ՁԵՌՔԷՆ

Քաղաքական ժողովը երէկ զբաղելով Պանտրմայի քարահանքի խնդրով, լսեց Առաջնորդ Կարապետ Եպիսկ.ը և պէտք եղած բացատրութիւնները ստանալէ յետոյ որոշեց առաջնորդին ձեռքէն առնել քարահանքի միւթէվէլլիութիւնը և առ այժմ փոխանորդ մը նշանակել մինչեւ որ պաշտօնապէս լրացուին օրինական ձեւակերպութիւնները փոխանցման գործողութեան։

ԵՕԱՆԷՍՔՕՒԻ ԿՏԱԿԻ ԽՆԴԻՐԸ

Ֆրանսական և ռումանական դեսպանատուները յատուկ գրերով ազդարարած էին թէ դրամ պիտի բանան և այսպէսով պիտի պաշտպանեն Եօանէսքօւի կտակով շահագրգռուողներու իրաւունքները, քանի որ Ազգը 2ուկէս տարիէ ի վեր լուծում մը չէ տուած այդ խնդրին։ Քաղաք. ժողովը երէկ նկատի առաւ այս պարագան և որոշեց Ազգ. ժողովէն խնդրել որ ստիպողաբար որոշում մը տրուի այդ խնդրին մասին, որպէս զի ժառանգորդ տիկին Մասի Էնֆիյէճեանի և Պ. Կարապետ Պասմաճեանի պահանջումներուն նկատմամբ կարգադրութիւն մը ըլլայ։

ՀԱԼԷՊԻ ՀՈՂԱՑԻՆ ԽՆԴԻՐԸ

Ստեփան էֆ. Գարաեան երէկ ներկայացաւ Քաղաք. Ժողովին և բացատրութիւններ տուաւ Հալէպի մէջ ազգապատկան հողի մը մասին ծագած այն խնդրին որուն ուսումնասիրութիւնը յանձնուած էր իրեն։ Գարաեան էֆ. հաղորդելով իր ուսումնասիրութեան արդիւնքը, ըսաւ թէ աւելի լաւ է որ համաձայնութեան մը միջոցներուն վրայ խորհուի։ Քաղաքական ժողովը իւրացնելով այս եզրակացութիւնը որոշեց հաղորդել Ազգ. Ժողովին և անոր հաւանութիւնը ստանալ այս մասին։

ՔԱՂ. ԺՈՂՈՎՆ ՈՒ ՏՆՏ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Քաղաք. Ժողովի անդամներէն մին ամբաստանած էր Տնտեսական Խորհուրդի ատենապետ Շիրինեան Եզուարդ էֆ.ն թէ Եօանէսքօւի դրամագլուխով գնուելիք կալուածական խնդրի մը մէջ Նախագահ. տիւ համարած է իր անձնական շահը քան թէ ազգ. շահը։ Տնտեսական խորհուրդը իւրացնելով իր ատենապետին դէմ եղած այս ամբաստանութիւնը սպառնացած էր հրաժարական տալ, եթէ չհաստատուէր և իրեն գոհացում չտրուէր և ըստ այսմ ալ խորհուրդին դիւանը երէկ ներկայացաւ Քաղաք. Ժողովին և բացատրութիւն պահանջեց։ Քաղաք. Ժողովի այն անդամը որ ըրած էր այս ամբաստանութիւնը, հանդիսաւորապէս ետ առաւ իր խօսքը, որով Տնտեսականը գոհացում գտած ըլլալով մէջտեղէն վերցաւ անհամաձայնութիւնը։

ԳՆԷԼ ՎՐԴ. ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՀՈՎԻՒ

Չեռ գիտեր ժամանակէ մը ի վեր ինչ մտայնութեան կը հետեւի Կրօն. Ժողովը։ Հազիւ թէ Սամսոնի առաջնորդ ընտրուած Եղիչէեան վրդ.ի հեռագրելուը հասած էր, Կրօն. Ժողովը յիշեալ վարդապետը Հալէպէսիւթեանի հոգեւոր հովիւ նշանակեց։ Հիմակ ալ Գնէլ վրդ. Գալէմքեարեանը որ Բաբերդի առաջնորդ ընտրուած էր, ժողովը իր երէկի նիստին մէջ զայն Ռումանիոյ այցելու հովիւ նշանակեց։

ԲԱՆԿԱԼԹԻԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏԱՆ ՇՈՒՐՋ

Բանկալթիի գերեզմանատան պատը արդէն իսկ չինուած ըլլալով, մէկ քանի օրէն պիտի սկսուի խանութներու չինութեան, կալուածոցին և Քաղաքապետութեան միջեւ ծագած անհամաձայնութիւնը հարթուած ըլլալով։

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

(ՌՈՒՍԱՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐԷ)

Օրիորդ Արչալոյս Մինասեան Շիրվանզատէի «Արգիլւած» վիպակը թարգմաներ է ռուսերէնի։

— Հանգուցեալ Ա. Ս. Մատինեանի կտակակատարները՝ հանգուցեալին կտակին համաձայն՝ Թիֆլիսի քաղաքային գանձարանին յանձներ են 16,400 րուբլի 72 կոպէկ հնչուն դրամ և մօտաւորապէս 135,000 րուբլիի տոկոսաբեր արժեթուղթեր՝ որոնք բարեգործական նպատակներու պիտի յատկացուին։

— Վեհ. Կաթողիկոսին հրամանով՝ վանական կառավարութեան նախագահ Մելիք-Թանգեան վարդապետ, Էջմիածնի բոլոր միաբաններէն ստորագրութիւն առեր է որ իրիկուան ժամը 10էն յետոյ վանքի պարիսպներէն ներս դուրս չգան և.... հիւր չընդունին։ Ժողովուրդը (մանաւանդ ամուսնացածները անշուշտ) չատ գոհ մընացեր է այս կարգադրութենէն։

— Մայիս 26ին Թիֆլիսի մէջ բացուեր է ծանօթ գրագէտ-նկարիչ Գէորգ Բաշինջաղեանի նկարահանդէսը՝ Թիֆլիսի Ժողովարանի ձմեռնային բաժնին մէջ։ Ցուցադրուած նկարներուն մէջ կան բազմատեսակ գեղարուեստական գործեր, լուսնակ գիշերներու, ամպերու, ծառաստաններու, ջրային տարածութիւններու պատկերներ։ Մասնաւոր յիշատակութեան արժանացեր են «Գեթսեմանիի Այգին», ուր Յիսուս ներկայացուցուած է մեկուսացած՝ խոր մտածման յանձնուած։

— Վեհ. Կաթողիկոսը հեռագրեր է Մոսկուայի Հայկական գաղութին որ պսակ դնեն Աղեքսանդր Գ. կայսեր արձանին ոտքը, հետեւեալ ժամագրութեամբ. «Ազատարար-Թագաւորին՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կողմէ»։ Պսակը դնելու համար Մոսկուայի մէջ կազմուած պատգամաւորութեան կը մասնակցին Ներսէս Եպիսկ., Պօղոսեան ատամ քէնյ, և Աւագ Մկրտումեանց։

ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ԿԱԶՄ ՄԸ

Գտնուելով գլուխը ուսուցչական կազմի մը, որ ձեռնհասօրէն կ'աւանդէ Հայերէն, Թուրքերէն, Ֆրանսերէն, Թուաբանութիւն, բնական գիտութիւններ, պատմութիւն և աշխարհագրութիւն, պատրաստ եմ ստանձնել, գաւառական յառաջիկայ չրջանին համար, տնօրէնութեան պաշտօն յիշեալ կազմին հետ, ազգային վարժարանի մէջ՝ Պոլիս, արտասահման, թէ գաւառը։

Պայմաններուն համար դիմել իմ հասցէիս։

ԵՐ. ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ Տնօրէն Ս. Խաչ Վարժարանի, Սելամսըզ, Սկիւտար (Կ. Պոլիս)

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՄԱՐՏԱՆԱՒԵՐ ՔԱՎԱԼԱՅԻ ՄՕՏ

Իտալական երկու մարտանաւեր տեսնուած են Քավալայի առջեւ, երեք հատ Անթալիայի առջեւ, իսկ մէկ քանի փոքր մարտանաւեր ալ Գոնեայի առջեւ, ուր խուզարկութիւններ կատարած են։

*** Իզմիրի կուսակալութիւնը կը գրէ թէ Յունիս 3ին ժամը 6ին առտուները իտալական թորփիլանաւ մը Մէրմէրէսի նաւահանգիստը մըտնելով նաւամատոյցին մօտեցած է և նաւահանգիստը խուզարկելով վերադարձած է։

ՀՌՈԴՈՍԻ ԿԱՐՕՏԵԱԼՆԵՐԸ

Հռոդոսէն Պոլիս եկած կարօտեալներուն օգնելու նպատակով յանձնաժողով մը կազմուեցաւ քաղաքային քննիչ Նաճի պէյի նախագահութեան տակ։

ԻՏԱԼԱՑԻՆԵՐՈՒ ՎՏԱՐՈՒՄԸ

Պոլիս մնացած մաս մը իտալացիներ երէկ վտարուեցան։ Իսկ Պանալթի և Պալըքեսիրի մէջ մնացած իտալացիները պաշտօնեայի մը ընկերակցութեամբ երէկ Պոլիս բերուեցան և այսօր սահմանադրուխէն դուրս պիտի հանուին։

ՕՍՄ. ՓՈԽԱՌՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ

Օսմ. Ազգ. և Տէօյչ պանքաներու տնօրէնները երէկ տեսակցութիւն մը ունեցան Ճավիտ պէյի հետ, զայն Նախարարական Խորհուրդէն դուրս կանչելով. Խօսակցութիւնը դարձած է Թուրքիոյ ըլլալիք փոխառութեան չուրջ։

ՆՈՐ ՄԻՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Անգլիա, Ֆրանսա և Ռուսիա նոր միջամտութեամբ մը հարցուցած են Բ. Դրան բարեկամաբար թէ ի՛նչ պայմաններով կ'ուզէ վերջ տալ պատերազմին։ Նոյն պաշտօնով այդ երեք պետութեանց Հռոմի դեսպանները դիմումներ կը կատարեն իտալական Դահլիճին մօտ։

ԼԻԲԱՆԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ

Լիբանանցիներու պահանջը քննելով Բ. Դրան իրաւագէտ-խորհրդականն Րէչիտ պէյ՝ իր տեղեկագիրը պատրաստած և ներկայացուցած է Վարչապետութեան։ Կը լսենք թէ Րէչիտ պէյ օրինաւոր գտած է այդ պահանջները։

ԱՐՏՕՆՈՒԱԾ ԹԵՐԹԵՐ

Պատերազմական նախարարութիւնը արտօնեց յունարէն «Թա Նէա» լրագրին վերհրատարակութիւնը,

ԼԵՒՈՆ ԳԱՇՈՒՆ

ԵՆԻՉԷՐԻ ՀԱՍԱՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԱ.

ԴԱՄԱՍԼԻՔ

Ուժգին ձայն մը պատասխանեց անմիջապէս.

—Ո՞վ է ան։

Բերանս դրան մօտեցուցի և պզտիկ պզտիկ զարնելով կարելի եղածին չափ ուրուշապէս սկսայ խօսիլ։

— Բա՛ց. բարեկամ մըն է. բա՛ց, Աստուծոյ մէկ հիւրն է։

Լսեցի որ ներսէն զաւազանի և այլ աղմուկներ մը կ'ելլեն. ձայնը նորէն կրկնեց.

—Ո՞վ է ան. ի՞նչ հիւր. ո՞վ է. ի՞նչ կ'ուզէք։

Բան մը բաղխեցաւ դրանը ներսէն։ Բերանս ծերպին դրի և ըսի նորէն.

— Բա՛ց, մի վախնար. բա՛ց. Էյուպը չէ՞ հետս խօսողը։ Զիս կը ճանչնա՞ս։

— Ալլա՛հ, բացագանչեց ձայնը. կարծես թէ Հասանն է։

—Այո՛, այո՛, Տօլմա Հասանը. ատրճանակիր Հասան, 11րդ պէօլիւք։ Բա՛ց, Էյուպ, բա՛ց, ընկեր։

Գաւազաններու ձայնը նորէն սկսաւ. ներսէն միօրինակ ձայներ կը բարձրանային. նորէն յարեց.

— Ո՛հ, Աստուա՛ծ իմ, քու հոգի՞դ է, Հասան, քու մարմի՞նդ է. դժբախտութի՞ւն մը պատահած է։

— Մի՛ վախնար. ես եմ. իմ մարմինս է. ամէն բան լաւ է. բա՛ց քաջարար, բարեկամս։

— Հաստատէ՛ Աստուծոյ միութիւնը։

Ցածկեան արտասանեցի. Ներսէն նորէն ձայները բարձրացան. դուռը բացուեցաւ. տեսայ իմ ընկերս Էյուպը, անթացուպերուն կրթնած՝ ձախ ձեռքը ատրճանը, աջը զսպանակին վրայ, և պատրոյգը վառած։ Սանդուխին վերի գլխէն լապտեր մը իր ոսկերն ու դէմքը կը լուսաւորէր։ Առաջին անգամին պայն ճանչցայ. անէկաւթեին մէջ իմ դիմագծերս չորոշելուն՝ ատրճանին բերանը կուրծքս ուղղեր էր։ Առաջ չգացի։

— Լապտերը բեր ցուցուր, աղա՛, իմ ընկերս, ըսի իրեն, այն ատեն գլխ պիտի ճանչնաս։ Ցանուն Աստուծոյ գլխ փողոցը մի՛ ձգեր։

Անթացուպերուն վրայ եա եա երթալէն քալուեցաւ, առանց զաղրելու ատրճանը ինծի ցուցնելէն, և ըսաւ.

— Լոյսին դէմը եկուր, եթէ ուրուական մը չես։

Դէպի լուսաւորուած մասը յառաջացայ և սանդուղին վերէն կնոջ ձայն մը պոռաց.

— Ալլա՛հ, ինքն է. իմ աղնիւ զինուորս։ Թո՛ղ տուր որ ներս մտնէ, բարի՛ Էյուպ։ Բու ընկերդ, Հասա՛նն է։

Միեւնոյն ատեն Էյուպ թող տուաւ որ ատրճանը ձեռքէն վար սահի. անթացուպերէն մին ինկաւ. անմիջապէս բռնեցի զայն, որպէս զի վար չիյնայ, և կը կրկնէի.

— Ահա՛ հոս եմ, ընկեր, ես եմ. վերադարձայ, զիս կը ճանչնա՞ս։ Բարեւ քեզ և անոնց որոնք այս տունին մէջն են։

—Մտի՛ր, Հասան բարեկամ, ըսաւ Էյուպ։ Եկուր, գետնէն վերցուր սա անթացուպս։ Օգնէ ինծի որ ատրճանս բռնեմ։ Բարեւ և քեզ։

Հանգիստ եղիր, ըսի իրեն. նստէ հոս. երթամ լապտերը բերեմ. ախոռին դուռն ալ բանամ որպէս զի ձիերս և ջորիններս մտցնենք. առաջ անցիր, ընկեր։ Ընկեր մը ունիմ հետս, Էյուպ, երկու հոգի ենք, երեք ալ կենդանի ունինք։

Սանդուղին կողմը վազեցի ինծի երկարած լապտերը առնելու համար։ Հազիւ թէ երեք ոտք վեր ելեր էի, անմիջապէս ճանչցայ իմ Պէյլանի մէկ ժամուան բարեկամուհիս դէմքը։ Շապիկով էր. մէկ ձեռքով ինքզինքը կը ծածկէր, միւսովը լապտերը կու տար։

— Ա՛հ, իմ պզտիկ զինուորս, ըսաւ կէս ձայնով մը, ա՛հ, իմ խեղճ զաւակս։ Վստահ էի որ պիտի վերադառնայիր։ Ա՛ռ լապտերը, ընկերդ և ձիերդ ներս մտցուր։ Աստուած օրհնէ քու գալուստդ։ Տունը քուկդ է, Աստուծոյ հիւրը, իմ պզտիկ զինուորս։ Իմ տանս փականքը ձեզի համար բացուեցաւ։ Շո՛ւտ ըրէ։ Կը սպասեմ, զինուոր Հասան, իմ բարի հաւատարիմ բարեկամս։

Լապտերը ինծի ձգելով կամաց կամաց վեր ելաւ սանդուղէն։

Ես վար իջայ, բակը, և Լօրէնձան ներս մտցուցի, ուր նստարանի մը վրայ նստաւ, իր չղարշով փաթթուած և միլայէով ամփոփուած։

Էյուպ ոտքի ելաւ անոր տեղ տալու համար, և իմ ետեւէս եկաւ կաղն ի կաղ անթացուպերուն վրայ յենլով։ Ջրազարման տղեկ մը քովնէն հանեցինք։

— Մա՛մա, տղա՛ս, ելի՛ր, ըսաւ Էյուպ, մի՛ վախնար. բարեկամ է եկողը։ Ահա երեք հիւրեր բերինք ախոռը։ Աղէկ խնամէ զանոնք, բանէ մը մի զրկեր, նայէ՛, յոգնած են։ Լա՛ւ, դուռը աղէկ գոցէ, նիգը դի՛ր, կղպէ։ Դուն հոգածու տղայ մըն ես, Մամա, նիգը դի՛ր. և գիշեր բարի։ Եկո՛ւր, Հասան, տեղերնիս երթանք. ոչ, ինծի օգնելու պէտք չունիմ, հիմայ շատ աղէկ վարժուեցայ անթացուպերուս։

Պարկերը առնելով բակը մտայ. այդ պարկերէն մէկուն մէջ Լօրէնձային արկղիկը կար։ Հիմայ, մեր տունին մէջն էինք. բարեկամներու մէջ, ապահով. Աստուծոյ հիւրն էի. չէ՞ թէ այդպէս ըսած էր ինծի տանտիրուհին։ Բարեկամութիւնն ալ սիրոյ չափ հաւատարիմ ընկեր մը չէ՞։

Խնդուն սիրտով ներս մտայ այս տունէն. ինծի անանկ կուգար որ Լօրէնձան իմ ուրախութիւնս պէտք էր բաժնէր. ուստի իրեն ըսի ցած ձայնով մը.

— Եկո՛ւր, սիրելիս, հոս քրոջ մը տունը կը գտնուիս։

Ոտքի ելաւ ու ետեւէս եկաւ լռութեամբ։ Էյուպ գլխով նշան ըրաւ ինծի և ըսաւ.

(59) Թարգմ. ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՐՔ

ԱՌԱՋԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՁՐԻ

ԱՐՄԵՆԱԿ ՇԱՀՈՒՊ

Պոլսոյ փաստաբանական ժողովի անդամ

Կ'ընդունի Հուգուգի, Թիճարէթի, Ճէզայի, Ճինայէթի, Շէրիի և Ադմինիսթրական ամէն տեսակ դատեր, զոր կը վարէ կատարեալ ձեռնհասութեամբ, գործնապահութեամբ և արագութեամբ։ Կը խմբագրէ պայմանագրութիւններ և պաշտօնական գրութիւններ։ Գաւառներէ խրկուած նօտէրներով Թէմյիզի որոշումներ կը հաղորդէ անմիջապէս, կանխիկ կէս ոսկի վարձքի փոխարէն։ Մօտակայ գաւառներն ալ կ'այցելէ դատական խնդիրներու համար մասնաւոր հրաւէրով։

Հասցէ Կ. Պոլիս, Պահչէ Գաբու, Սթամպօլ խան, Թիւ 13։

Կ'ՈՒԶԷ՞Ք

150,000 ՖՐԱՆՔ ՎԱՍՏԸԿԻԼ

ՀՈԼԱՆՏԱԿԱՆ ՔՐԷՏԻ ՖՈՆՍԻԷԻ

ՊԱՐՏԱԹՈՒՂԹ ԳՆԵՑԷՔ

Մեր ամէնուս ծանօթ Եգիպտական Քրէտիի Ֆոնսիէի պարտաթուղթերուն նման և սակայն գինը, ոսկի դրամ, 200 դահեկանի փոքր գումար մը ըլլալով հանդերձ՝ վիճակահանութեան թիւերը անոնցմէ շատ աւելի է, այսինքն՝ ճիշդ 2000 թիւերու պարգեւ կը շահեցնէ։ Երկու ամիսը անգամ մը ստորեւ նշանակուած թուականներուն վիճակահանութիւն տեղի կ'ունենայ։ Վիճակահանութիւնները Ամսթէրտամի մէջ՝ ժողովուրդին ներկայութեամբ և նօտարի մը հրամանատարութեան ներքեւ կը կատարուին։ Թուրքիոյ մէջ Հոլանտական Քրէտի Ֆոնսիէի դրամատուն չգտնուելուն՝ սոյն պարտաթուղթերը ամէն ատեն Ընկերութեանս ծախել կարելի է։ Վիճակահանութեանց մասնակցելու իրաւունքը ամբողջովին վերապահելով հանդերձ՝ տարեկան միմիայն 100ին 6 տոկոս մը փոխարէն պարտաթուղթը աւանդ ձգելով մէկ ոսկի առնել կարելի է։

Կալուածի փոխանցումով երաշխաւորուած Հոլանտական Քրէտի Ֆոնսիէ պարտաթուղթերուն 200 ղրշ. ոսկեդրամ վճարելով գնեցէք և այսպէսով 68 տարի ուրիշ որ և է դրամ չի վճարելով՝ ստորեւ ցուցուած մեծ պարգեւներէն մէկուն պիտի արժանանաք։

Քրէտի Ֆոնսիէ Հոլանտէզի պարտաթուղթերուն վիճակահանութիւնէն շահուելիք տարեկան մեծ պարգեւները ասոնք են.

2 Փետր.	1912	100,000 Ֆր.
2 Ապրիլ	1912	75,000 »
2 Յունիս	1912	150,000 »
2 Օգոստ.	1912	125,000 »
2 Հոկտ.	1912	62,500 »
2. Դեկտ.	1912	250,000 »

ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

150,000 ՖՐԱՆՔ է

Ասոնցմէ զատ մեծ քանակութեամբ և հազարաւոր ֆրանք շահող պարգեւներ ալ կան։

Գնումի և տեղեկութեանց համար՝ Ղալաթիա, Մէրթէկլեանի փողոց, Հոգրէյէթ խան, Թիւ 13-15, Օսմանեան Բօմանտիթ ընկերութեան դիմեցէ՛ք։ Գաւառներէ և արտասահմանէ, պարտաթուղթի փոխարժէքը՝ չէք կամ մանդաբօսթով ղրկելու է և ապրանքը իսկոյն կը ղրկուի։ 10 12

ՏՔԹ. Պ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

ՆԵՐՔԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Արանց և կանանց ծննդամիզական և ԳԱՂՂԻԱԿԱՆ ԱԽՏԵՐՈՒ

Երկար տարիներ զանազան հիւանդանոցներու մէջ պաշտօնավարելով, իր ստացած փորձառութեամբը բժշկական նորագոյն մէթոտներով կարճ ժամանակի մէջ կը բուժէ ֆրանկախտը, ջերմամիզութիւնը, սերմնահոսութիւնը, առնական անկարողութիւնները, բրօսթաթի եւ միզամանի, ինչպէս նաեւ ստամոքսի, սրտի, թոքերու, աղիքներու և երիկամներու հիւանդութիւնները և զանազան յամառ վէրքեր։

Բացի կիրակիէ, ամէն օր կէս օրէն մինչեւ երեկոյ կը գտնուի Սիրքէճի, Թըրամվայ ճատտէսի, շոգեկառքի ելքի դրան կից, իր մասնաւոր դարմանատան մէջ։

Իսկ առաւօտէն մինչեւ կէս օր հիւանդ կ'ընդունի Կէտիք Փաշա, Գալի Փաշա կողուղը, Միւսկիւլ փողոց, թիւ 6 իր բնակարանը, նաեւ մօտակայ Վահրամ էֆ. Աստուրեանի դեղարանը և ուր Չորեքշաբթի, կէս օրէ առաջ ձրի։

ԱՌԱՋԻՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՁՐԻ

ՏՕՔԹ. ՊԷՔԵԱՐԵԱՆ

ՎԿԱՅԵԱԼ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏ ԲԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ

Մասնագէտ ծննդամիզական գործարաններու, գաղտնի հիւանդութեանց և մանկաբարձութեանց

Տասն եւ հինգ տարի շարունակ Բարիզ Նէքքէր-Պօզա, Սէն-Լուի և Լառի-Պուազիէռի հիւանդանոցներու մէջ գործելով, իր մասնագիտութիւնը կատարելագործած է աշխարհահռչակ բռոֆէսէօր Ալպառան, Կիւիօն, Բօծծի Հալոբօ և Հարթման. աշակերտութեամբ։

Միքրօսքօբիք լուրջ քննութենէ մը վերջ նորագոյն մէթոտով շատ կարճ ժամանակի մը մէջ և արմատապէս կը դարմանէ հին և նոր ջերմամիզութիւնը, կուտ միլիթէզը, միզարգելութիւնը, միզամանի, երիկամունքի և արգանդի ամէն տեսակ հիւանդութիւնները։

Միզամանի և երիկամունքի քարերը և աւազը կ'անհետացնէ մեծ դիւրութեամբ և ՍԻՍԹՕՍՔՕՊԻ և ԼԻԹՕԹՐԻՍԻԻ միջոցաւ.

Բիչ օրէն կը կորսնցնէ միզանցքի նեղութիւնը, միզարգելութիւնը և արագամիզութիւնը (ԷԼԷԿՏՐՈԼԻԶ ԼԻՆԷՕ-ՍԻՒՐՔԻԼԻԲՐՈՎ) մասնաւոր դեղերով և ի պահանջել հարկին, ելեքտրականութեամբ կը բուժէ ամէնէն յուսահատ անկարողութիւնը և կը կատարէ ամէն տեսակ վիրաբուժական գործողութիւններ. ի մի բան, շնորհիւ իր նորահնար գործիքներու հաւաքածոյին, կը յաջողի դարմանել ամէնէն յուսահատ և ամէնէն դժուարին հիւանդութիւնները։

Գալով հին և նոր գաղիական ախտին, կրնայ արմատապէս բուժել 606ի ներարկումով որ անձամբ ուսումնասիրած է Ֆրանքֆօրթի, Պեռլինի, Վիէննայի և Բարիզի լաբօռաթուարներուն մէջ։

Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր իր բնակարանը առաւօտեան ժամը 9էն 4. Բերա, Զաքմաք փողոց թիւ 4-5, Թաշճեան սրահը, բացի հինգշաբթի կէս օրէ վերջ և կիրակի։

ԳԱՂՂԻԱԿԱՆ ԱԽՏԻ ՄԷԿ ԱՆԳԱՄԷՆ ԲՈՒԺՈՒՄ

ՏՔԹ. Յ. ՌԻՇՈՒՐԵԱՆ

Բրոֆէսէօր Էրլիխի վերջին անգամ գըտած 606 Սալվարսան դեղերով կատարելապէս կը բուժէ հին և նոր գաղիական ախտերը, միմիայն մէկ ներարկումով. Նաեւ կարճ ժամանակի մէջ կը դարմանէ ջերմամիզութեան, միզամանի և երիկամունքի եւ բրօսթաթի հիւանդութիւնները, ինչպէս նաեւ առնական անկարողութիւնն բոլորովին նոր մեթոտներով։ Իրեն դիմող հիւանդները կ'ընդունի ամէն օր իր գործատեղին, Սիրքէճի, Թրամվէյի ճամբուն վրայ Ֆէյզուս լուսանկարչատան առաջին յարկը Նումերօ.—Ամէն տեսակ գործողութիւններ մեղանքքի և արգանդի հիւանդութիւններու և մասնաւոր խնամք։

ՏՔԹ. ԹԱՇՃԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

ԱՐՏԱՔԻՆ, ԾՆՆԴԱՄԻԶԱԿԱՆ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ ԱԽՏԵՐՈՒ

Նախկին Օգնական ուսուցիչ Օսմ. Բժշկ. Համալսարանի

Գիտական ամենավերջին մէթոտներով կարճ ժամանակի մէջ կը դարմանէ ամէն տեսակ մորթային, ծննդամիզական և կանանց ախտերը, ջերմամիզութիւն երիկամներու, միզամանի եւ այլ հիւանդութիւնները, ելեկտրաբուժութեամբ՝ սերմնահոսութիւնը, անկարողութիւնը, երազափորձութիւնը. —(606)ի ՍԱԼՎԱՐՍԱՆԻ ՆԵՐԱՐԿՈՒՄՆԵՐՈՎ ԵՒ ԱՅԼ ՄԻՋՈՑՆԵՐՈՎ ՖՐԱՆԿԱԽՏԻ ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ. Մէզի, արեան, խուխի, քիմիական և մանրէա, բանական քննութիւն։ Դարմանատունն է Պայազիտ, փօսթահանէին դէմի Սինէքեան դեղարան ամէն օր, կէս օրէն վերջ և երեկոները Գում Գաբու, Լ. Պետրոսեան դեղարանը։

ԱՂՔԱՏՆԵՐԸ ՁՐԻ

ՄԵՐ ՑԱՃԱԽՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԱՒԵՏԻՍ

ՆՈՐ ԽԻՒՍ

Մօհամէտ Ալի պէյի կողմէն հիմնուած և Արքունի նախկին գեղագործ Էվրէնիտիի միջոցաւ պատրաստուած համբաւաւոր ԱՆԻՍՕՆԻ ԽԻՒՍԸ Պահչէ Գաբու, Գասապեան դեղարանը և Մսր Չարշի, Մօհամէտ Բեագիմ պէյի դեղի մթերանոցը, ինչպէս նաեւ բոլոր դեղարանները եւ մթերանոցները կը վաճառուին։ Պոլսոյ մէջ գինն է 5 փառ։

ՔԱՐԼԸՄԱՆ

3 ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ, ԲԵՐԱ

ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՆՈՐՈՅԹՆԵՐՈՒ ԳԱՐՆԱՆ ՌԹԻՒ

	ՂՐՇ.
Գօսթիւմ Թայեօր քէթէն ամէն գոյնէ	80
» » անգլ. կերպասէ	100
Հագուստներ վուալէ բոլէնաէսի ձեւով	80
» բուրդ մուսլինէ » »	125
Գաշ բուսիէռ քէթէն ամէն գոյնէ	45
» » Բուլին կերպասէ	130
Պլուզներ պաթիսթէ գունաւոր	14
» » ֆիլթոյ և փոզկապով	20
» ճերմակ վուալէ	20
» ռօնժ տանթէլով զարդարուն	30
» միմիայն տանթէլով	30
» » բէքլինէ կերպասներ	54
Շրջազգեստ քէթէն վերջին նորոյթ	30
» ալպակէ սեւ և գունաւոր	60
» անգլիական կերպասէ	47
» շայազէ սեւ և գունաւոր	45
Ներքնազգեստ գծաւոր քէթէն	12
» ալպակէ ամէն գոյնէ	18

	ՂՐՇ.
Ներքնազգեստ սատաքրօ կերպասէ	80
» լիպէրթիի կերպասէ ամէն գոյնէ	35
» պաթիսթէ սանթ. զարդարուն	15
Քօրսաժներ » »	4
Հովանոցներ կէս մետք. վերջին գոյներ	30
» ամբողջ » » »	45
» » » գեղեցիկ կոթով	50
Աղջկան հագուստներ գծաւոր քէթէն	18
» » ճերմակ պաթիսթէ	35
Տղոց » քէթէնէ	25
» » գծաւոր քէթէնէ	30
» » շայազէ ծովային ձեւ	50
» վերարկու »	30
Քօրսէներ վերջին ձեւ	27
Այրերու շապիկներ ճերմակ պասմայով	20
Փիշկիրանոցներ աղէկ խասայէ	17
Անգրավարտիկներ ֆրանսական բազէ	12
Թաշկինակներ կնոջ համար պաթիսթէ մարքայով տուզինան	22

	ՂՐՇ.
Թաշկինակներ կնոջ հմ. մարքով քէթ.	50
» այրերու » » պէթ.	30
» » քէթէն մարքով	63
Գուլպաներ կնոջ համար մուսլինէ	
» » » սեւ ազ. տեսս	3 1/2
» այրերու սեւ գունեէն ազ. տս	4 1/2
» » ֆիլտիքօս բանուած	6 1/2
Ձեռնոցներ կնոջ հմ. եր. ճերմ. գուն.	[illegible]
» » » » խմիթ. չուէտ	11
» » » » կէս մետաքս	10
» » արմ. մետ. սեւ և գուն.	15
Էշարփ քրիսթալին կերպասէ	18
» ռօնժէ ամէն գոյնէ	18
» քրէպ տը շին ամէն գոյնէ	30
» մետք. վուալէ » »	59
Վուալէթ մուսլինէ » »	10
» շիֆօն » »	20
» քրէպ տը շին » »	47

ՆՈՐ ՃԻՒՂ — ՔՕՍԹԻՒՄ ԹԱՅԵԼՕՐՆԵՐ — Եւ հագուստներ չափու վրայ

ՆՈՐ ՃԻՒՂ — ԿՆՈՋ ԵՒ ԱՂՋԿԱՆ ԳԼԽԱՐԿՆԵՐ — Պատրաստ և չափի վրայ

10000ԷՆ ԱՒԵԼԻ — ՔՈՒՔՕՆ — ԲՈՒՐԴԷ ԵՒ ՄԵՏԱՔՍԷ

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ — ԲՈՒՐԴԷ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐ ՀԱԳՈՒՍՏԻ ԵՒ ԳՕՍԹԻՒՄ ԹԱՅԵԼՕՐԻ ՀԱՄԱՐ — ԶԱՐԴԵՐ, ԿԱՌՈՒՆԵՐ, ԵԼՆ

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ — ԿՆՈՋ ՃԵՐՄԱԿԵՂԷՆՆԵՐ — ՊԱՏՐԱՍՏ ԵՒ ՉԱՓՈՒ ՎՐԱՅ

ՏՈՔԹՈՐ ԵԴՈՒԱՐԴ ՇԱՀՊԱԶ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Բարիզի Բժշկական համալսարանի ակնաբուժական քլինիքին մէջ իր մասնագիտութիւնը կատարելագործած և Քենզ-Վենի հիւանդանոցին մէջ իբրեւ ակնաբոյժ երկար ժամանակ ծառայած և փորձառութիւն ձեռք անցուցած ըլլալով, մեծ խնամքով կը դարմանէ աչքի ամէն տեսակ հիւանդութիւնները, շիւերը (չըր) կը չոկէ առանց գործողութեան, և մինչեւ ցարդ Պոլսոյ մէջ չգործածուած Փրօֆ. Տավալի գործիքով կարճատեսներու և հեռատեսներու խիստ յստակ և փայլուն ցուցնող ակնոցներ կուտայ։ Սիֆիլիզէն առաջ եկած աչքի հիւանդութիւնները երակներուն մէջ նորահնար դեղ մը ներարկելով արմատապէս կը դարմանէ։ Մեծ յաջողութեամբ և առանց ցաւ պատճառելու կը կատարէ քաթառաքթի (փէրտէ) և աչքի վերաբերեալ ամէն տեսակ գործողութիւններ. տեսողութենէ զուրկ և աճեւ աչքերուն տեղ բնականին յար և նման արուեստական աչքեր կը զետեղէ։ Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր, մինչեւ կէս օր, Պահչէ Գաբու, Համիտիէ սպիլին դիմաց, Իւթիւճեան դեղարանը, կէս օրէ վերջ Բերա, Շիշլի ճամբայ, Թագսիմի Ֆրանսական հիւանդանոցին կից անկիւնի ապարթըմանը։ Ուրբաթ օրերը յիշեալ դեղարանը կէս օրէ առաջ. իսկ Երեքշաբթի օրերը կէս օրէն վերջ իր ապարթըմանը ձրիաբար պատրաստ է դարմանելու աղքատ հիւանդները։

ԱՌԱՋԻՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՁՐԻ

ՏՕՔԹՕՐ ԳԱՌԼՕ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ԱԲՐՈՏԻԹԵԱՆ ԵՒ ԾՆՆԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԱՑ ԱԽՏԵՐՈՒ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆՈՒՄԸ

Ծննդական և աբրոտիթեան գործարաններու հիւանդութեանց մասնագէտ բժշկ Տօքթ. Գառլօ Յակոբեան գիտական վերջին նորութեանց շնորհիւ առանց ցաւ պատճառելու ենթակային հիմնապէս կը բժշկէ ֆրանկախտը, հին և նոր ջերմամիզութիւնը, առնական անկարողութիւնը և սերմնահոսութիւնը, ինչպէս նաեւ երկու սեռի վերաբերեալ աբրոթիտեան և ծննդական հիւանդութեանց ամէն տեսակները և կանանց արգանդային հիւանդութիւնները։

Ամէն օր, կէս օրէն վերջ, բացի կիրակի օրէն կը գտնուի Պահճէ-Գաբու, չաքարավանճատ Հաճի Պէքիրի անկիւնը, Թիւ 18, Մէրամէթճեան-Պիանքի դեղարանը։

Ուրբաթ օրերը ձրի

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ ՄԵԾ ԲԱՌԱՐԱՆ

ՕՍՄԱՆԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ

1000ի մօտ էջ մեծադիր և մանրագիր փառակազմ գին 40 ղրուշ

Կը գտնուի բոլոր գրավաճառաց քով կեդրոնատեղի Վ. և Հ. Տէր-Ներսէսեան վաճառատուն, Պահճէ Գաբու, Ճէլալ պէյ խան։ 2-20

ՏՕՔԹ. Գ. ՍՈՒՐԵԱՆ

Բժիշկ Ֆրանս. Հիւանդանոցին և Նախկին Տնօրէն-Բժիշկ Ֆրանկախտի Հիւանդանոցին

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

Ֆրանկախտի, արանց և կանանց ծննդամիզական և վիրաբուժական հիւանդութեանց.

ԱՌԱՋԻՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՁՐԻ

Իր երկար փորձառութեան շնորհիւ կարող է կարճ ժամանակէն բուժել ամենահին ջերմամիզութիւնը (կութմիլիթէզ) ֆրանկախտը, սերմնահոսութիւնը, առնական կարողութիւնը, ի հարկին ելեքտրաբուժութեամբ և Սէրօմի ներարկումով։

Նոյնպէս կանանց արգանդի հիւանդութիւնները, դաշտանի խանգարումները, հոսումները և արանց դժուարամիզութիւնը, բրօսթաթ և միզամանի հիւանդութիւնները և քարերը (աւազախտ) կը բուժէ իր նորահնար գործիքներու միջոցաւ, կատարելով անհրաժեշտ վիրաբուժական գործողութիւնները։

Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր կէսօրէ վերջ ժամ 1—6 (Ը. Ե.) Պաղչէ Գաբու Համիտիյէ-Սէպիլի դէմ Իւթիւճեան դեղարանի վերի յարկը իր մասնաւոր սրահին մէջ։

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ

Մասնաճիւղ Ղալաթիոյ. — Քառամտա խան։

Պոլսոյ գործակալութիւն.— Պաթթըրճըօղլու փասաժին դիմաց Աշիր էֆ. Բիւթիւքհանէ փողոց։

Պոլսոյ գործակալութիւնը, Ղալաթիոյ մասնաճիւղին նման, կը կատարէ Պանքայի ամէն տեսակ գործառնութիւններ։

Գործակալութիւնը կը կատարէ նաեւ գանձումներ Թուրքիոյ բոլոր քաղաքներուն, ինչպէս և արտասահմանի համար։

Տօքթօր Տիգրան Թագուրեան

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԱԽՏԵՐՈՒ

Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր, Շիշլի, Օսման պէյի գազինօին մօտ, Անանեան ապարթըմանի իր յարկաբաժնին մէջ

Արանց և կանանց ինչպէս նաեւ տղայոց ամէնազգի հին և նոր ախտերը, ստամոքսի, աղիքներու, երիկամներու, սրտի եւայլն հիւանդութիւնները անգլիական և ամերիկեան նորագոյն մեթոտներով կը դարմանէ։ Ֆրանկախտը և անոր հետեւանք բոլոր յամառ հիւանդութիւնները «Սալվարսան»է և բոլորովին նոր դրութեամբ «Սօամին»ի ներարկումներով կը բուժէ առանց ո՛եւ է ցաւի և առանց զբաղումի արգելք ըլլալու։

Որպէս զի ո և է մէկը չի վարակուի թիֆօյով և գօլէրայով, վերջերս Ամերիկայի և Անգլիոյ մէջ հնարուած, կիրարկուած և յաջողութեամբ պսակուած նորագոյն միջոցներով պատուաստում ալ կը կատարէ։

Ուրբաթ օրեր մինչև կէս օր ձրի։

ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

ԱՂՋԿԱՆՑ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

ԱԶԴ. — Տնօրէնութիւնս նկատելով որ դպրոցական յառաջիկայ տարեշրջանին առթիւ նոր աշակերտներու ընդունելութեան համար բազմաթիւ դիմումներ կ'ըլլան մինչ և փափաքելով կանխաւ գիտնալ յառաջիկայ տարեշրջանին մէջ վարժարանիս աշակերտաց բուն թիւը և ըստ այնմ ձեռնարկել իր որոշած նոր կարգադրութիւններուն, կը խնդրէ թէ՛ վարժարանս յաճախող ցերեկօթիկ և գիշերօթիկ աշակերտաց ծնողքներէն և թէ նոր աշակերտ տալ փափաքողներէն որ հաճին մինչեւ Յուլիս 1 այցելել վարժարանս և արձանագրել տալ իրենց զաւակաց աշակերտութիւնը յառաջիկայ 1912-1913 տարեշրջանին համար։ Տնօրէնութիւնս այցելուները կ'ընդունի Ուրբաթ, Շաբաթ և կիրակի օրերը, առաւօտէն մինչեւ կէս օր։

Վարժարանիս նոր տարեշրջանը կսկսի 1912 Սեպտեմբեր 3)16 Երկուշաբթի օր։

Յունիս 1)13 Հիմնադիր-Տնօրէն Նիկողոսեան Աղջկնց. Բարձր. Վրժրն.

Յ. Դ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

ՏՕՔԹ. ԱՐԱՄ ՌՈՒՆՃԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

ՔԻԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ ՈՒ ԿՈԿՈՐԴԻ

Հիւանդութեանց

Բերա, Շիշլի ճամբայ, Թագսիմի ֆրանսական հիւանդանոցին մօտ, 52 թիւ ապարթըմանը

Բարիզի մէջ իր մասնագիտութիւնը կատարելագործած ըլլալով՝ ելեկտրականութեան ու ցարդ Պոլսոյ մէջ չգործածուած «տաք օդի», տիւաֆօսօթիի, էզօֆակոսքօբի»ի ու ամէն նորահնար մեթոտներով մեծ յաջողութեամբ կը դարմանէ խուլութիւնը, գլխու պտոյտն ու հինցած ցաւերը, ականջի խժալն ու ականջի, քիթի, բերնի, կոկորդի ու խռչակի ամէն տեսակ հիւանդութիւնները։ Նամանաւանդ երեսի ու քթի վրայ անձեւութիւնները, որոնք ցարդ անբուժելի նկատուած էին «առանց գործողութեան», կատարելապէս կը չակէ նորահնար գործիքով մը, որու, շնորհիւ բազում այդ կարգի հիւանդներու, Եւրոպիոյ մէջ բժշկուած ըլլալը կ'ապացուցանէ։ Վիզի ու գլխու վրայ ամէն տեսակ գործողութիւն կը կատարէ և տղայոց կոկորդի նշիկները (պատէժնիկ) կը հանէ առանց արիւնահոսութեան, իր մասնաւոր գործիքովը։ Հիւանդ կ'ընդունի մինչեւ կէս օր, Պահչէ Գաբու, Համիտիյէ Սէպիլի դէմ Աբիկ Իւթիւճեան դեղարանը, իսկ կէս օրէ վերջ իր տունը։ Հինգշաբթի օրերը կէս օրէ վերջ իր տունը դիմող ամէն հիւանդները, իսկ վկայեալ աղքատներն ամէն օր պատէ ձրիաբար դարմանելու։

ՕՍՄ. ԱՌԵՒՏՐ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

شركت تجاريهٔ عثمانيه

SOCIÉTÉ COMMERCIALE OTTOMANE

ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 100,000 ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՈՍԿԻ

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ Կ. ՊՈԼԻՍ

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆ

ԴՐԱՍԵՆԵԱԿՆԵՐԸ ԲԱՑ ԵՆ ՈՒԺԱՄԵԱՅ ԿԵՐՊՈՎ

ՍԹԱՄՊՈՒԼ, ԳԱԹԸՐՃԸՕՂԼՈՒ ԽԱՆ

Հայկական սոյն դրամական հաստատութիւնը կ'ընէ փոխատուութիւններ, առեւտրական տոմսերու, մուրհակներու, փոխանակագիրներու, բաժնեթուղթերու, պարտաթուղթերու, ապրանքներու և բեռնագիրներու վրայ։

Կուտայ չէքեր, վարկագիրներ, փոխանակագիրներ և հեռագրական վճարում, բաժիններ, ինչպէս Թուրքիոյ նոյնպէս աշխարհիս բոլոր մասերուն վրայ։

Կը գնէ և կը ծախէ ամէն տեսակ բաժնեթուղթեր և պարտաթուղթեր թէ՛ մեր և թէ բոլոր օտար հրապարակներու վրայ, ինչպէս և օտար դրամներ։

Կը գանձէ եւ կը զեղչէ առեւտրական տոմսեր, մուրհակներ, փոխանակագիրներ, բաժնեթուղթեր և կտրոններ։

Կ'ընդունի դրամական աւանդներ նպաստաւոր պայմաններով։

Դրամատունս հաստատած է առեւտրական տեղեկութիւններու համար լաւագոյն կերպով կազմակերպուած սպասարկութիւն։

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՍՆԴՈՒԿ

Խնայողութիւնը մեր համայնքին մէջ քաջալերելու համար կ'ընդունի 25 ղրուշէն սկսելով գումարներ

Դրամատունս կը կատարէ նաեւ թէ՛ իր հաշւոյն, թէ՛ մասնակցութեամբ և թէ բիւներու հաշւոյն ամէն տեսակ արդիւնաբերութիւններ և ապրանքներու գնումի վաճառում, փոխանակութիւն, ներածում և արտածում։

Կ'ընդունի ներկայացուցչութիւն թէ՛ տեղական և թէ օտար տուներու։

Կը կազմէ առեւտրական և ճարտարարուեստական ընկերութիւններ և կը մասնակցի անոնց։ Կ'ընէ հանրօգուտ չինութեանց վերաբերեալ ամէն տեսակ ձեռնարկութիւններ։